

KOLIKO SAM PUTA OKIDALA S BOKA

anatomija promašenog

SUZANA MATIĆ

SADRŽAJ

(Dentes canini)	2
(Početak bez tijela / Prvi glas)	3
(Ženska povijest u muškim rukama)	4
(Palac u zraku, a krivi ostali prsti)	6
(Pluća)	8
(Pluća kad snize kriterije)	10
(Schulteove stanice)	11
(Implantat za grudi / Nisu krv suze)	12
(Srce kad posrće / / Dok ima niti vretena daleko doguraju)	14
(Lovačka... na prazan želudac)	15
(Lovačka priča... iz ženskog dlana)	17
(Licem u lice)	18
(Rebra)	19
(Devetka, ali nematematička)	21
(Target ispod pojasa)	23
(Gležanj)	24
(Leđa / Nesporazum sa Suncem u osam točaka)	26
(Kažiprst na obaraču)	29

(Leđa u negativu)	30
(Žalac)	33
(Rame... i sve njegove nemogućnosti)	35
(Kad otkaže respiratorni sustav)	37
(Crte lica)	38
(Grlo / Glasne žice bez izolierbanda)	40
(Oslabjelo uho)	42
(Duga kosa... ali obojena)	43
(Volim kroz trepavice)	45
(Organi vida)	46
(Glandula lacrimalis... za umjetne suze)	48
(Krila od pojasa naniže)	53
(Stopala)	56
(Bolja stopala)	57
(Knedla u grlu / Globus hystericus)	58
(Znak od rođenja... s odgodom djelovanja)	59
(Pik-spas za sve osim livog... koljena)	60
(Koljeno I)	62
(ABS)	63
(Violinski ključ za oba koljena)	65
(Patela a.k.a. lebdeća kost...	

i nešto tejpinga/tajpinga po njoj)	66
(Oklop)	67
(Glava gore)	68
(Oklop II)	69
(Korpus 90-60-90... u ormaru)	70
(Škrge)	71
(Srednjak u zrak)	72
(Suzni film)	73
(Okrenuti i druga leđa... pisanju)	75
(Opet drinim krive prave / Drugi glas)	76
(Koliko sam puta okidala s boka)	77
(Zaspala noga)	79
(Jaje)	82
(Šaka... u zraku)	83
(Ženska ruka... i ona koja piše)	84
(Moje tijelo tvoja kuća)	86
(Gola kritika do kosti)	88
(Prekrižena bedra)	90
(Prsti u djetelinu)	93
(Appendix)	95

O autorici	96
Impresum	97

Postoji ravna linija gdje se dotiču nebo i zemlja.

Opisuje je svaka poštena slika s pristojnim zalaskom sunca.

Postoji druga linija gdje se dotiču nebo i zemlja pod mojim kostima.

Nju nepristojno opisuje ova knjiga.

DENTES CANINI

Te dvije sudbine, koje se međusobno grizu oko njezine životne trase... jedino se oko zdjele s voćem nađu u miru. Vrijednost te zdjele varira sezonski, naravno, ali se uvijek može izračunati. No, u njezinom je životu računaj – neprocjenjivo.

~

Jednom davno, dok smo svatko za svojim tanjurom zajedno kušali granice, dok je on otkidao komade ribe, a ja bijelim zubima odgrizala još nezrele zelene jabuke – ugrizla sam se za sluznicu usta. Jako. I zapekla me ta kiselina do u kap... suze.

A onda sam pomislila nešto drugo. Pomislila sam: "Rastu mi očnjaci."

I... "Mislim da je vrijeme da ih okrenem na van."

Bio je to jedan vrlo 'up' trenutak. Poslije sam napisala tekst s poentom koja skače za vrat i stavila oštar naslov: *Dentes canini*. Još poslije shvatila sam da je cijena aparata za ispravljanje zuba u odraslih, pa ono... računaj – nedostižna.

~

Neki bi dani, mjeseci i ljudi trebali dolaziti s antidotskom terapijom, da se poslije lakše istjeraju iz organizma.

~

"Kušaš granice jutros, draga?"

"Ne. Kuham prošlost, od početka. Bit će u dubokom smrzavanju. Za dan unaprijed."

POČETAK BEZ TIJELA / PRVI GLAS

Na početku znaš samo: ovo je moj glas, mogu zvati, doći će. Učiš: poslije glasa dolaze ruke koje drže.

~

Prije puno godina probudila sam se iz anestezije na operacijskom stolu, preuranjeno, puno preuranjeno, jer su me krivo procijenili, jer su me na neki način "podcijenili", čitali su moju krhkost na vagi, nesvjesni moje rezistencije, ne znajući ništa o tome da živim u tijelu koje se ne da, ne da se ni snu, ni umoru, ni statistici, podcijenili su me... kažem, i ja sam se probudila prerano iz tog sna bez sna u koji sam bila nasilno uvedena, probudila sam se bez tijela - nemam prstiju, nemam ni ruku, ni nogu nemam, ni kapaka za trepnuti, pa eto... nisam tada ni trepnula što ničeg više nemam, što se sve što sam još prije nekoliko sati bila JA sada skupilo na veličinu baklje u grlu... i bio je to prvi put u životu da nisam imala tijelo nego samo bol, kasnije bolne bestjelesnosti bile su puno literarnije, i pokušavala sam vikati iz tog gorućega grla koje je jedina ja, vikati koliko me bol u njemu nosi... otvorenom i izloženom, dok nečije ruke dodiruju moje glasne žice metalom, tražeći nešto drugo, i boljele su me jako, gole i bez *isolierbanda*, zaglušujuće jako, ali ja sam bila posve nijema. Nitko me nije čuo.

U meni se u istom danu slomilo i rodilo nešto veliko. Odlučila sam ne zanijemjeti nikada više.

Dozivam svijet i svaki se dan vraćam na naš početak: ovo je moj glas, mogu zvati, doći će. Poslije glasa dolaze ruke koje te drže.

ŽENSKA POVIJEST U MUŠKIM RUKAMA

Udžbenik povijesti za peti razred. Kaže: "Povijest je učiteljica života." Kaže dalje: "Postoje znanosti koje pomažu povijesti." Nabraja: arheologija, numizmatika...

~

Kad zatvorim oči mogu prizvati slike ruku svih ljudi koje sam nekad voljela. Ne pamtim boju očiju, lica mi se u sjećanjima pretapaju kao u snu; jedno se u drugo pretvara... pa se gledamo lica i ja, međusobno čudni, maglovito poznati i smješteni u sjećanje kao u prenapućenu sobu studentskog tulumu u kojoj se u jednom času sve zamutilo... tulumu nakon kojeg ćemo se ujutro svi pomalo sramiti.

Ipak, ponekad pokušavam:

Prvo se jave oči: to je početak, to je nešto, od tuda bi se moralo krenuti. Dobro. No poslije njih može biti svašta. Kao: tvom sam licu recimo dodala njegov osmijeh, sjajne zube jednog od prije dvjesto godina i nečije smijalice na lijevoj strani. Onda sam pobjegla glavom bez obzira.

Ali ruke... Njih pamtim bez borbe za strateške točke istine u sjećanju. Vežem misao na pokret paljenja cigarete, na način kojim prsti prinose jutarnju kavu, na znalački dodir... sa sigurnošću koje se ujutro pomalo sramim.

Ipak, najviše pamtim one ruke koje su pripadale onima s kojima sam najžešće obarala – riječi. One mi ponekad još uvijek nježno izmasiraju sljepoočnice pred san. Tad mislim: u udžbeniku povijesti za peti razred nigdje nije napisano da postoje znanosti koje odmažu sadašnjosti.

A kad jednom primim povijest u svoje ruke, u krivim prstima premećem krhotine samo one prošlosti koja se lomom naoštrila. Recimo...

Recimo, imam 20 godina i na kampiranju u nepoznatoj zemlji upoznajem puno starijeg tipa iz svog grada. Kaže mi: "Ja se tebe sjećam. Ti si prije dvije godine u onom tramvajčiću pričala o muškim rukama svojoj prijateljici. Sva zanesena si pričala kako na muškarcima

najviše voliš lijepe ruke, a ja sam te slušao, i to kako si pričala... sjećao bih te se i da te nikad nisam upoznao.”

Dvadesetak godina poslije večer je ova današnja, a ja sam odbila i tulum i napućene sobe i prazne muške stanove. U miru *svoje* sobe – odbijam i sjećanja. Radije izmišljam. Prvo sebe, a onda uz *nju* i čitav jedan muški lik. Njemu onda kažiprstom pokazujem scenu našeg početka, pa kažem glasom proročice: “Ti u svoje duge prste uzimaš moj iskrivljeni kažiprst i zagrižeš moju jagodicu. To je najsigurniji put do mene. Poslije toga izmislit ću te do kraja... bez greške. Poslije toga znam da mi nema povratka.”

Ali prije dvadeset godina ta scena se uistinu dogodila.

I najednom vidim da nema mi povratka, ni odlaska, jer ne postoji početak ni kraj, jer prva i zadnja scena uvijek mogu zamijeniti mjesta, jer je dijelom ironije povijesti i to da smo si, i kad se izmišljamo previše istiniti, previše isti... kao što su iste prva i zadnja stanica mog tramvajčica.

Dvadesetak godina poslije još se vozim u njemu. Dvadeset godina poslije još zaneseno pričam o muškim rukama.

Tko zna, možda me netko sluša.

PALAC U ZRAKU, A KRIVI OSTALI PRSTI

Treba slušati *nekazano*. Otkrivamo manje grijeha da bismo sakrili veće. Pa kad kažem da su mi ramena uska, a stopala ravna, odvrćam pogled s krivih prstiju. A dok govorim da sam *sucker* za kazalište, sakrivam najveći grijeh. To da sam ustvari totalni *sucker* za riječi.

Recimo, ono kad sam jedne zimske noći ustopirala čitavog jednog čovjeka. On je, nažalost, učinio lakomislenu grešku i kao svoju treću rečenicu izgovorio: "Ja sam pisac", a meni se to "Ja sam pisac" zbog greške u sistemu koja seže još iz vremena Slovarice, pretvorilo u "Ja sam PISAC", i u polumraku auta u koji sam ukoračila, u tom sam času vidjela mitsko biće. I osjetila kako mi je upravo izbijen zrak iz pluća.

Poslije sam u svoju obranu znala reći da sam bila mlada i idealistična. Ipak, danas bi mi obrana bez mladosti koja bi me zastupala, bila nešto slabija. Jer u međuvremenu je Život, iako je nekoliko puta zamalo platio životom – malo toga shvatio. Daljnjim je životom samo potvrdio da idealizam nije nešto što će u jednom času jednostavno prirodno otpasti, onako kako, recimo, otpadaju mliječni sjekutići – mali, razmaknuti i tako skloni kvarenju. Ili udareni blatobran. Niti se dade zamijeniti za bolje. Kao dotrajale gume. Pa iako sam s godinama ispolirala, beskrvna vegetarijanka, te svoje trajne – *dentes canini* – do visokog sjaja, i razvila preko njih onaj široki osmijeh kojeg se boje svi loši vozači u ovom gradu – ostala sam *sucker* za kazalište.

S naglaskom na riječi.

A što se priče iz jedne zimske noći tiče, odbila sam poziv u kazalište kao daleko manji grijeh, da bih se potpuno mračno odala grešnim zadovoljstvima druge vrste: sedam se dana nisam vadila iz kreveta. U debelim čarapama što su trebale umanjiti groznicu koja me nije prestajala tresti, pročitala sam sve. I knjige i pjesme i eseje. A onda pristala na kavu. Čitavim sam tijelom, od uskih ramena do ravnih tabana, već unaprijed bila zaljubljena u riječi. Čovjek od riječi se, jer je zakon vrste za sve isti, vrlo brzo strasno zaljubio u tijelo. A kako je ljubav slijepa, zaslijepljen je previdio neke anomalije na istom. Ne taj uspravni, izravni, očiti, sigurni, usred noći bjelodani – palac u zrak. Ne. Pritajene krive prste.

I dok ih gledam kako me vješto odgumbljuju, vidim kako su mi oni takvi; tanki i nesposobni da me ulove u vlastitu figu sretnicu – zadani u svojoj lomnosti, usudu da im je svaki prsten oduvijek bio preširok (pa su brojni izgubljeni u ispiranju sapuna i prije nego je puno vode

proteklo), i svom iskrivljenom sjećanju.

A tijelo k'o tijelo, pa i ono koje pokupiš na cesti. Uvijek griješi fizički.

PLUĆA

Sjedimo u našem kafiću. Na sceni se može vidjeti stol s dvije prijateljske kave – crnom i bijelom, i jednom kutijom cigareta.

Pitam: “Pa kako baš uvijek ponovno propušiš nakon tri mjeseca? Mislim, onda kad si već čista, kad si skinuta, kad imaš zalog toliko dobrih dana iza sebe... Ne razumijem to.”

Kaže: “Nemam pojma... Meni se kriza povećava, a ne smanjuje. Tri mjeseca su moja mjera. U početku me fura snaga odluke, i nakon tri mjeseca ja sam na svjesnoj razini već nepušač, ali gle... ja čak i ne kontam da sam nervozna i da je neki đav'o u meni sve dok mi netko sa strane ne kaže – daj zapali molim te, prije nego nekog ubiješ.”

Mislim: “Bože kako sam sretna što ne pušim.”

~

Navečer sam tražeći nešto drugo u jednom izgubljenom vremenu naišla na hrpicu zaboravljenih, gusto ispisanih papira. Ležali su u rinfuzi, neki slijepljeni, drugi rasuti, nigdje na vidiku nije bilo kutije s otisnutim upozorenjem, mjeseci su ih osušili, poravnali i ublažili, ali zrak je svejedno zamirisao poznatom aromom.

Gledala sam ih neko vrijeme, a onda tankim prstima izvukla jednog i savila ga u vlastiti fitilj. Smotala sam jednu ovisnost bez filtera brzim iskusnim nezaboravljenim pokretom desne ruke, prinijela je usnama, zatvorila oči i povukla duboko...

Ne znam što je dalje bilo. Zoru sam možda dočekala za stolom punih pepeljara i žutih pergamenata. Možda su me pekle oči. Možda sam nekoliko listova tijekom noći proglasila “zadnjom”. Ne znam. Ujutro sam uživala svoju jutarnju kavu bez cigarete, a onda se na prstima išuljala iz stana koji je mirisao na dječje snove, jagode i mentu.

“Bože kako sam sretna što ne pušim.”

~

Šest mjeseci poslije iz scene u kafiću izbrisane su cigarete sa stola. Pričam joj o tome.

Kaže mi: "Znaš, ti si kao svaka zakleta nepušačica zaboravila da cigaretu treba prvo zapaliti."

Smijemo se punih pluća, iako obje znamo da bi rendgen mog nepušačkog toraxa pokazao tamnu sjenu jednog nejasnog muškog profila.

~

Nekad mi nedostaju cigarete, iako nikad nisam pušila. Ostatak vremena mi nedostaju ljudi koje ne poznajem.

Ljubav traje tri godine, nijeće se tri puta prije nego pijetlovi u zoru zakukuriču, a đav'o u nama se budi svaka tri mjeseca, i to je sve što sam spremna priznati o svom plitkom disanju, boljkama na liniji ošit/grlo... ovisnostima, o tome u kojoj ruci držim cigaretu, zašto pušeći dobijem žulj od pisanja i koje je moje oblake napravio dim.

PLUĆA KAD SNIZE KRITERIJE

Imate li vatre – bilo je prvo što joj je rekao. Odgovorila je – nemam, tek gorim u plamenu. Onda su zapalili.

Nije pomislila prethodno staviti flaster, iako najiskrenije, to s naknadnim odvikavanjem i stavljanjem *prvog zavoja*, i prvi i drugi put je nekako ispalo kao pomoć iz treće ruke. Nije se osvrnula ni na znak zabrane na zidu, na upozoravajuća slova, na prijeke poglede nezapaljivih, negorivih, vatrootpornih, a i tako je bilo prekasno. Veliki požar već je buktao u njenoj limenoj pepeljari kič-oblika, a hodati po vatri i tako je znala.

Jedino čega se ona uvijek bojala je onaj tren u kojem će morati deformirati opušak koji joj je dogorio do prstiju. U tom grifu nikad nema ničeg nježnog.

Ili ona mogućnost da se jednom nakon žara oboje godinama guše od mirisa pepela.

SCHULTEOVE STANICE

Kod čovjeka (a onda i žene valjda), receptori čula mirisa koji reagiraju na kemijske podražaje, nalaze se u gornjem dijelu nosne školjke. To područje tamnožute boje čija površina iznosi oko 5 cm² - naziva se "mirisno područje".

~

Jednom davno, istražujući nepregledna područja Meksika, pokupila je jedan misaoni suvenir. Donijela ga je, poslije, u gomili drugih pabirčenih na indijanskim tržnicama u kuću koju su nazivali domom.

Tlazolmiquiztli. Aztečka riječ za miris koji nose preljubnici. Još poslije napustila je tu kuću, nakon što je prema raznim zemljovidima, dosta dugo, grčevito i bez rezultata, tražila komad travnjaka uz nju na kojem bi se dalo podići šator i spavati, tako - na otvorenom, dok se ne vidi kako i iz kojih zaliha ljubavi uopće sanirati štetu na onom što su zvali domom. No ispalo je nekako da je dom bio toliko impregniran njezinim mirisima da bi se oni vjerojatno proširili i na travnjak, čak i da ga je ona tragom neke karte našla.

Budući da se bez njenih gornjih mošusnih nota nije moglo, a indijansku bazu koja je bila srce parfema se nije dalo... oprostiti, napuštanje kuće bez travnjaka, iako s najljepšim velikim vrtom u ružama, bilo je teško cijepanje. Svima na predmetnoj nekretnini.

Sve ono nenapisano između - pocijepala je, neke se priče prožive samo jednom. Više manje. Tričarije i parfem prenijela je nekoliko ulica dalje i dodala kućnom broju u adresi *prostu* jedinicu; $5+1=6$, pa - potpuno oduzeta, elementarnim znanjem zbrajanja, stvorila novi dom na brdu, dostatne površine i bez ijednog mirisnog osvježivača zraka. Ni travnjaka, ni ružičnjaka u nosnicama.

Ima već cijela vječnost da je potpuno izgubila čulo mirisa.

Može se i tako biti zanimljivo oštećen.

IMPLANTAT ZA GRUDI / NISU KRV SUZE

Ima mjesec dana i toliko dugo je gladna na mojim prsima. Nemam prsa, ali svejedno želim biti najbolja mama. Plače neprekidno. Ne ispuštam je iz ruku. Ispod grudi, na mjestu na kojem mi je puklo srce, i danas je vidljiva pukotina.

Ima tri godine. Budim je. Pita tužno: "Zašto moraš ići raditi?"

"Da ti mogu kupiti igračke, haljine... da možemo jesti."

Ne zna ništa o svojoj iskonskoj gladi. Kaže: "Ja ću onda radije biti gladna."

Ima pet. Ja baš stojim na najvećoj pustopoljini života.

"Mama, da li gusjenica zna koje će boje biti njena krila jednom kad postane leptir."

Ne znam, ali znam da ću preletjeti i ono što bih trebala prešepati.

Šest godina. Držim njezinu trepavicu i bolno znam koja prevelika želja leži u njoj.

Pita plaho: "Jel' se može dogoditi da se neka želja ne ispuni?"

Skupljam glas u hrpu i izgovaram rečenicu za koju znam da će zauvijek oteti komadić djetinjstva... da se neke želje nikada ne ispune, da postoje takve želje, ali da će se zato ispuniti puno drugih.

Kaže kroz suze: "Ali ja uvijek zaželim samo to."

Tada shvatim: možeš ostati živa i kad umreš od tuge, jer si morala spustiti brklju želji djeteta kojeg voliš više od života, da bi oslobodila put sebi.

Ima sedam, leti u putanji zvijezde, djevojčica koja zna mušku špagu i riječi koje zaokreću

svijet. Slomila je ruku dvostruko spiralno, ostaje u bolnici danima, tamo još dvaput lome i ravnaju tu malu ruku, pa stavljaju u oklop od gipsa. Ispod oklopa prisebne mame, meni su slomljena moja krila. Suze naše djece su djeca naših suza, znam to dobro, pa skrivam svoje. A onda vidim da je od prvog svog plača zapravo ona mene štitila od drugog smjera te istine. Dok steže moje prste svojim malim bolnim dlanom kaže: "Znaš, dobro je da ne mogu svi napraviti takvu zvijezdu. Bila bi gužva na nebu", a ja znam da ću u njemu uvijek naći onu količinu zraka koja je potrebna za disanje, ako se moj čamac prevrne.

S deset: "Hoćeš li ti zauvijek živjeti sama?"

Mislim – hoću, ja tu nisam čak ni ateist, da bi bio ateist trebao imati ideju Boga, ja nemam ni ideju tog Boga i nikakva promjena tu nije moguća, ali svejedno, jer je moram očvrsnuti, pa makar i neistinom, tu malu djevojčicu razvedenih roditelja koja još pati, i pokazati joj da je život po definiciji nepredvidiv, bar je moj uvijek bio, kažem: "Nikad ne možemo znati što će biti."

"Znaš... kad prođemo ispod vlaka ili nešto, ja uvijek zaželim istu želju. Ja zaželim..."

Pomislim kako će naglas izgovoriti da još vjeruje u mirenje dva nepomirljiva svemira, a ja ću onda jedva preživjeti ono što dobro znam – da je još nepomirena.

"... da se ti zaljubiš u nekoga s kim ćeš živjeti. Da ne budeš sama."

Ispod nepostojećih grudi, na mjestu na kojem me crpi srce, ona hrani mene.

SRCE KAD POSRČE / / DOK IMA NITI VRETENA DALEKO DOGURAJU

Mjesto na kojem me crpi srce... iscrpilo se. Trčim svakodnevno. Daleko i visoko šumom uz čiji rub živim. Godinama. Tijelo mi je vretenasto, bedra pokretna. Neki dan mi je sasvim ozbiljno rečeno da ne smijem prestati. Mogla bih, navodno, umrijeti od – *prevelikog* srca.

Dio đavolje logike je to da sam dijagnozu dobila u času kad sam osjetila da srca više nema. A da li zahvaljujući trčanju, ili neovisno o njemu, ali ispade nekako da sam osim vretenastog tijela zaslužila i lakoubodnu vretenastu ćud.

Pa govorim rečenice koje počinju s – “Gle...” a dok olako kažem “sljedeći put”, ne vjerujem u “sljedeće” jer mi “ovo” ne znači dovoljno.

~

Ja i ne znam što se točno dogodilo s mojim srcem. Jedino što znam jest da ono već dugo nije u igri.

Možda sam ga, izraslog na stranicama omiljenih djevojačkih knjiga, zajedno s nekom od potisnutih teških – iščupala van, da više nemam čime preskočiti otkucaj. Ne znam, kažem. Više od svega nosim potisnuto sjećanje kako sam ga u jednom času svila u cigaretu bez filtera i ugušila se, a opušak onda ugasila u nekoj pepeljari. A ovo, koje mi je naknadno podmetnuto (kao terapija za odvikavanje?), tek ono me otrovalo. Vidi iskrivljeno, trotočke nadopunjava u šesterokute, ne valja mu ritam, ne valjaju mu stihovi, nema nositelja poezije.

Ono *moje srce*, njega pamtim jako dobro. Bilo je hiperaktivno, nemirno, burno i inatljivo, i sakriveno ispod malih bijelih grudi – tratile se do zadnje kapi krvi... u pjesmama bez iskustva, dok je naizgled udaralo samo u crne tipke s hinjenim poremećajem pažnje i bez imalo osjećaja, i uporno im lagalo: “nisam tvoje”, pa i onda kad su ga nježno dirali. Uvijek u paničnom strahu da će me otkucati, da će negdje isplivati da jedino želi baš – “pripadati”, kukavno me izdalo previše. Dva puta.

Ali svejedno. Nekada mi toliko nedostaje da mu se ne usudim izgovoriti ime.

LOVAČKA... NA PRAZAN ŽELUDAC

Da, usudim se trčati sama svojom šumom, da i po mrklome mraku, da, iako u njoj, u bijegu od ljudi, *of all people* povremeno srećem – veprove.

Dvaput.

Poslije pišem o njima, kao da želim i šumi i sebi vratiti glasove koje su iščupali iz nas, pa ih odnijeli sa sobom; baš kao da je svaka od tih velikih, tamnih, amorfnih silueta bila meka krpa krzna koja je u sebe temeljito upila neki svoj dio šumskih zvukova koji joj ne pripadaju – ptica, vjetra, lišća... i tako redom, sve, do potpune tišine, i nijedan se klikta, poj, zuj, cvrkut, šum, zov, nije odvojio, iscurio, otpao, iscijedio. Stali su na moj put, a onda, gotovo usput, ostavili, na tren... dva... tri... šumu nijemu, a u njoj mene više nego obezrečenu, jer... ja sam prestala i disati, ne iz straha, ne, pa strah i tako uvijek dolazi naknadno i prekasno, nego – samo da ne poremetim tu tišinu.

Prošle jeseni, srela sam ih i onda i treći put, jedino – sada u ozvučenoj sceni. U pola svog trka začula sam neko potmulo mrmljanje na nejasnoj, ali jako neugodnoj blizini, i ne znam; da li zato što su me u međuvremenu na sve strane glasno upozoravali, a strah osim što dolazi naknadno, često nam ga, nezaplašenima – nasilno ugrade; ucijepe ga u nas u nekom našem slabašnom trenu baš kao tuđe ugrađeno sjećanje... ne znam, kažem, ali eto, najednom sam se sjetila s koliko prijekora bi mi, dok bih *živo* opisivala te svoje *nasmrt* opasne susrete s njima, znali reći... gotovo predbacujuće, gotovo kao da sam ih upravo izmislila za potrebe svog života, a ne, jer moguće je valjda i to – neke priče u koju je očigledno teško povjerovati... reći kratko i ozbiljno: “Vepar je zvijer. Opasna životinja.”

I eto... sada u šumi, najednom, a iz trećeg pokušaja – uplašila sam se. Uplašilo me to pritajeno prijeteeće režanje koje kao da mi je htjelo poručiti nešto. Naknadno, prekasno i nasilno urazumljena tuđim spoznajama, rekla sam samoj sebi: “Pričaš ih, pišeš ih, a dobro znaš da imaš tu kob predikcije. Ovo si sama izazvala. Ovo je na tvoju odgovornost.” I dala se u bijeg.

Prečesto se kunem kako mi trčanje spašava život, ali sada sam prvi put trčala u svoj doslovnosti svojih dotadašnjih prisega. I sve većem strahu. Jer oni... slijede me, znam to iako ih ne vidim, ali čujem ih dobro, i tu su stalno, tu negdje baš jako blizu, jednako potmuli, jednako prijeteeći, i ma koliko snažno trčala, ma koliko grabila, ma koliko vjetra davala

svojim petama... tu su, a ja dok tako trčim, i uz i niz vjetar, više ne znam trčim li bezglavo od njih ili – k njima u zagrljaj.

Pa mislim gorko: "Poginut ću. Na koncu ću maestralno poginuti u nekoj lovačkoj priči. Ili još gore: basni bez pouke."

Dugo me nisu puštali, dugo... Čula sam ih i na sljedećem zavoju, i na sljedećem, i sljedećem, i...

Prošle su me jeseni veprovi ganjali sve dok nisam shvatila da mi kruli u trbuhu.

~

Da, usudim se i pisati dnevnik, sama i po mrklom mraku. Ponekad pišem o nekom davno izgubljenom vremenu, ponekad o tome kako se često osjećam kao zvjerka koja misli da je jedina u šumi od svoje vrste, ponekad zaključim kako su svi naši fantomi u nama, i da se, jednom kad ih tamo razotkrijemo, u čudu pitamo: "Zar je to uistinu bilo *To*?" ali ovo uistinu nije bilo *to*. Nijedno od pobrojanog. Možda sve.

Ono što znam je da sam ih na prazan želudac, ali prave pravcate – opet sreća jutros. Da sam ostala živa. I da sam, pokušavajući ga unaprijed spasiti, i opet izložila svoj dan dok on još nije ni znao za sebe. A sada, dok pišem svoj dnevnik, vidim da u njega rutinski pucam još jednom. Sve skupa – dvaput.

Jedino... u mojim pričama, osim ako nisu lovačke, ako nisu o veprovima – povijest se ne ponavlja.

Ni jednom.

LOVAČKA PRIČA... IZ ŽENSKOG DLANA

Misle isto: – Evo nas, na istoj smo točki kao prije 20 godina.

Jedino... povijest se ne ponavlja. Jedino... sada su zamijenili mjesta. On je tu, ona tamo. Pa eto, žao joj je zbog onog što je onda rekla... bijesno i tužno: “Završit ćeš jednom star i usamljen”, jer on to jest, ali njoj nije lako gledati kako joj jednu po jednu razotkriva rane po vitalnim organima, počevši od srca.

“Misliš li da sam ovo zavrijedio?” pita je tiho, a ona onda otvara njegov dlan, suh i naboran od previše gaža, pa prati kažiprstom liniju njegova života... unatrag, i kaže: “Ne znam ništa o zakonima karme”, ali dok to izgovara, vidi da joj je jagodica zastala u onoj noći u kojoj je bio jako bolestan, a ona ga je molila da ne ide na svirku.

Otišao je ipak, ali sve to noćas nema ama baš nikakve veze; jagodica je samo njezina, linija samo njegova, pa čak i ako ta scena više pripada onoj duljoj pruzi s koje je poslije ona otišla, bolesna. Svejedno sada na tren preskače i na taj kolosijek... prstom, pa polako prolazi i njegovu liniju ljubavi, iako... i tako je uvijek sve znala o bezbrojnim urezotinama po njoj.

Kaže joj tiho: “Hoćeš li opet biti moja muza?” a ona ne zna što reći. Nije uspio razmrsiti njezine zapetljane linije večeras, i ne zna da jedna muza ne bi smjela moći zamijeniti mjesta, osjetiti da je on tu, a ona tamo. Ipak, ne otvara mu oči, previše je njegovih meta sama danas pobrojala, nego radije pogleda u svoj dlan, pa kaže: “Ja mogu sve što neću, pa i biti tvoja muza.” A onda ga skupi, nasmije se, pa još doda: “Jedino više ne mogu biti tvoj plijen”.

Premda to i nije tako smiješno: njezina crta života dvaput mjeri jednom siječe da je točno 20 godina i ona lovac.

LICEM U LICE

U dućanu danas, licem u lice neka lijepa žena i ja: bira voće, biram voće i ja, pa se gledamo u međuzalogajima između odabranih komada jabuka i mandarina koje ubacujemo svaka u svoju vrećicu, jer znamo se odnekud, jasno je k'o dan, i jasno je i da napregnuto mislimo isto, da pokušavamo onu *drugu* smjestiti u "kontekst", posve bezuspješno.

Poslije se opet srećemo među jogurtima, pa onda treći put na blagajni, i tamo ona više ne izdrži nego me pita: "Otkud se znamo nas dvije?" a ja kažem: "Ne znam", pa onda krenemo zajednički prevrtati povijest i eliminirati redom; i kvart i školu i faks... nije, nije, nije, a ja nisam iz farmacije i ne opskrbljujem nju liječnicu lijekovima, a nije me, bogu hvala, ni dobila u ruke bolesnu, pa da sam joj onda zauzvrat uslikala djecu da im portret visi u ordinaciji, a ni ta njezina djeca, otkrivamo zajednički, ne idu u istu školu kao moja, a bome nisu išla ni u isti vrtić... Na kraju posustanemo. Kažem: "Pojmanemam, ali meni stalno zvonilo kao da smo bile skupa na nekom tulumu", a ona onda pita: "Je' bar bio dobar taj tulum?" a ja kažem: "Bio je nevjerojatan... Bio je baš ono nevjerojatan, zato ga se ni ne možemo sjetiti", i onda se pogledamo i smijemo se, a ona kaže: "Može tulum! Kupujem... *I can live with that!*" a onda se smije i blagajnica koja je sve to napeto slušala i vidi se da joj je sada pao kamen sa srca, vidi se da je sada zadovoljna s nama objema, pa kaže: "Bravo cure!"

Prije nego smo se rastale potpuno iskreno smo si poželjele još puno takvih tulumata, a ja sada ne znam jesam li se na toj blagajni, s plaćenim jabukama u ruci, više obradovala prepoznatoj njoj ili - sebi.

REBRA

Više nego u nož pod prstima on gleda u mene i ja osjećam da znam što misli.

Dok reže jedre pome iz istočnijeg raja, on eto misli da sam žena više i od Eve, pa i ovakva s potpuno ravnim grudnim košem, jer sam JA ta koja je sva od rebra, jer sam i svoje i muško rebro samo... ono koje već dugo nemam... i znam da misli da mi zbog toga nedostajućeg muškog, više svih od mojih drugih nejasnih nedostajanja, evidentno i opet nedostaju konkretne tri kile. Vidim sve to jako dobro, pa namjesto o hrani, odlučim progovoriti o nečem drugom...

~

“Ispričaj mi opet o limoncellu...” kažem, a on počinje ispočetka, baš kao da sam ga pitala prvi put:

“Počinješ s limunima, naravno. tri žuta, tri zelena. Limuni su kiseli iznutra, ali imaju slatku koru za razliku od nekih ljudi ponekad...”

Tu me uvijek pogleda i nasmiješi se, ali kao da, recimo, neki ljudi ponekad imaju neke veze sa mnom, i ja taj dio baš nikad ne razumijem, ali eto... volim baš taj dio.

“... pa jako pažljivo oguliš samo žuto i zeleno... To je ono što ćeš potopiti, što će dati onu aromu koju tražiš. Bijelo moraš potpuno odstraniti. Potpuno. Bijelo daje samo gorčinu.”

Govori dalje spajajući svoje riječi meko i polako, a meni taj ritam donosi čudan osjećaj izgubljenog vremena i nejasne krivice, pa brzo ubacujem svoje riječi u njegove, kao specijalce maskirane u bezazleni osmijeh:

“Koliko dugo ih ostaviš tako... potopljene?”

“28 dana. Najmanje 28 dana.”

“I...”

“I zaboraviš na to. Vратиš se svom životu. A njega pustiš na miru na nekom njegovom

tamnom mjestu.”

Uvijek kad kaže – “neko njegovo tamno mjesto”, kaže to kao da to neko mjesto ima veze s nekim ljudima... kojima se on smiješi.

“A što ako želiš probati malo prije? Okusiti... Samo malo.”

“Ne! Ne, ne i ne! S limoncellom se ne smije žuriti!” kaže, a ja znam da je žurba o kojoj govori neka njemu daleka nepoznata boljka, koju ja preuzimam samo kao grešku razmazane vjeđe na koju volim biti upozorena.

“I onda ga okusiš nakon 28 dana?”

“Da. Onda ga okusiš. Pa ako je u redu... skuhaš slatki sirup, tek toliko da otopiš šećer u vodi – ne smije potamniti. I dodaš. Ako nije u redu... ostaviš na njegovom tamnom mjestu još malo.”

Kad ponovno kaže – “na njegovom tamnom mjestu”, iako je to samo ista razmazana greška ljepote na vjeđi, sigurno bi bilo lakše da je nisam osjetila kao čvrst stisak oko zapešća. Ali on nastavlja meko i ne preskačući otkucaje jednostavno kaže:

“I na kraju... vidiš, to je samo limun i šećer i piće, a ustvari... to je čarolija. Čekaš, čekaš i čekaš to malo čarolije koju onda kušaš polako.”

I to je dio koji najviše volim... koji sam ja čekala.

~

Sjela sam. Uzela ribe. Uzela kruha. Slagala male zalogaje u svojim tankim – “prstima k sebi”, pa si podmetala i svoje srce pod njih.

Toliko puta me kukavno otkucalo. Toliko puta sam bubnjajući tim prstima ot-kucala ja njega. Dok sam slušala kako više ne krulji pod rebrima, poluizgladnjelo i zaboravljeno, dozivajući me s onog mjesta gdje sam davno zakopala sebe, zgrabila sam još malo iz zdjele.

Već sam sedam gladnih godina tri godine gladna.

DEVETKA, ALI NEMATEMATIČKA

Nisam gladna... ni razgovora. Ne mogu jesti, ne mogu ni govoriti, taj drugi umnjak naprosto – nema kamo.

“Preuska glava”, rekle su još davno druge muške. Kimale su mudro iznad slike mog zdravog i čvrstog ugriza u koji se brutalno ubacivao prvi umnjak, a ja sam imala 40° i 25 godina. OK, bila sam mlada, gorjela sam i tako *non-stop*, ali *ovu* je upalu trebalo stišati preko reda: uvijek samo labavo povezana s tinjajućim tijelom i srčanim stihijama, sada je i preuska glava bila u životnoj opasnosti.

“Najkompliciraniji slučaj ikada”, rekli su mudraci još, malo me zaliječili, pa dljetom i čekićem odštemali prvu mudrost iz mene, a mene nije utješilo ni to što mi je bol ekskluzivna, niti što je glavna od mudrih glava zainteresirana.

I sada, dok mi se mudrost nedvosmisleno daje tek drugi put rastom još jedne neupotrebljive *devetke* – u mojoj glavi bubnja: “Prestara si za ovo... Prestara si za ovo.”

Prestara sam. Jesam. Ne znam, možda se sporo razvijam jer mene rast uvijek boli. Ali svejedno – puno sam tvrdih oraha zubima slomila od tada i trebala sam moći prorijediti cijeli jedan *biserni* niz kliničkih slika potpunih upaljenosti. A nisam. Jer ne rastem, nego bolno urastam u sebe, jer mi je sva životna mudrost i tako anatomske uvjetovana, jer sam nepodnošljivo bolna i osjetljiva u svojim nepristupačnim kutovima. *Na nekom mom tamnom mjestu?*

Ne znam, kažem. U idealnim su uvjetima četiri tvrde mudrosti potrebne za kompletirati jedan zreli ugriz, ali ovdje, eto, ništa nije zrelo, ni idealno, niti potpuno. Tek krivo preventivno. Čupam iz korijena, čupam i ono lijepo, čak i prije nego nikne, čupam... ne čekajući da prođe ni devet i pol tjedana, niti 28 dana, pa... čak ni noć.

Ipak, ovo sada... ovo *treće* je nešto posve drugo.

Ovog ću iščupati iako boli.

~

Ostavila sam i njega.

TARGET ISPOD POJASA

Nije mi žao da si mu dala nogu. Mislim, noga više-manje, pogotovo kad i tako danas imaš pregled kod ortopeda. Pa se koncentriraj na to, molim te. Taj doktor je tvoj target. On će odmah sve shvatiti. I koljena i rane i prošlost.

Pročitala sam mail i iz mentalne zabilješke uklonila točno dva smajlija, da me ne ometaju dok samu sebe ciljам ispod pojasa. Inače sam se bila manje više spakirala. Jedva sam čekala da odem, a onda da se opet vratim. Jesen bi trebala biti moja. Preostalo je još samo nešto izgovoriti s dubokim uzdahom i u ovom času ovdje. Pa sam rekla:

“Ja sam točno ona koju sam ti pokazala, ali nisam za tebe.”

Poljupcem u obraz zanijekala sam istinu. A onda su me tri buđenja pijetla nalazila u lošem stanju.

Uvijek to radim; ostavljam ljude, a onda patim jer u njima nije bilo nešto vrijedno neostavljanja. Trebala bih napokon naučiti upucati osvrtnje... s leđa. Trebala bih naučiti upucati žaljenje. Trebala bih napokon savladati tu maniru: “Eto, toliko. Cmokić, bokić.”

To je dobar *target*.

~

Par sati poslije s nemalim osmijehom ortoped je rekao: “Sve je u redu i s koljenima i s vašim skočnim zglobovima.”

Rekla sam: “Znam.”

A onda još dodala: “Jedino još doskočnici moram ojačati.”

GLEŽANJ

“Ako te ta šuma zove trčati dok si ovako umorna, dok ti je noga u tom stanju... onda je ta šuma tvoj neprijatelj.”

Smijala sam se. Rekla sam: “Smiješna si, znaš? Da moj neprijatelj! Ne poznaješ ti moju šumu.”

Lonac ide na vodu dok se ne razbije, a gležanj na šumsku cestu koja se koristi na vlastitu odgovornost. Zvala sam je pola sata kasnije ponovno, u suzama. Plakala sam, pokajnica, bolno i neutješno. Jer ne treba mi ortoped da mi kaže s čim trebam prestati. Sve znam. Jedino ne znam kako se prestaje trčati. Ponavljala sam: “Reci mi kako se prestaje trčati, reci mi kako se prestaje trčati...”

~

Ne znam... U Ozovu *Michaelu* sve je započelo rečenicom: “Volim riječ *gležanj*” – koju je izgovorio on, a Hannah je onda ženski nadogradila i kule i gradove, i dubinu i širinu iz te kratke izjave, da bi se na kraju ispostavilo da, kao i obično, muškarci kada nešto kažu iza toga ne stoji ništa osim onoga što su rekli, pa je tako riječ *gležanj* jednaka kao i riječ *lonac*, i da je on, za ne povjerovati, govoreći *gležanj* mislio na – skočni zglob!

Svejedno... jer ga trčeći iskrenem svako toliko, jer upravo plačem s vrećicom zaleđenoga graška na nozi, jer nisam od rebra nego od koljena, jer sam životno razglobljena od života, jer letim samo zato da bih imala više prostora za posrtanja, i najvažnije – jer mislim da je između ta dva lika u knjizi kao i uvijek podbacio život... i da i taj slučaj, potpuno jednako kao i baš svi *moji* slučajevi, samo govori o snazi riječi, a to što poslije život može ispasti promašen i lažan – e to je slaba točka života, pa ajmo malo poraditi na životu, a ne degradirati riječi, uglavnom... zbog svega pobrojanog, čak iako znam da sam ma kako iskrena bila – nabranjem samo nautila Istini: ja nikad neću prihvatiti da je riječ *gležanj* jednaka riječi *lonac*. Nikada.

Najljepši citat iz knjige je: *Moj pokojni otac često je znao reći: “Snažni ljudi mogu učiniti sve što žele, ali čak ni najsnažniji ne mogu odabrati što žele učiniti.”*

A onda Hannah kaže: "Ja nisam posebno snažna."

~

Ja nisam posebno snažna. Nisam. Lonci mi jesu od inoksa, ali imam slab gležanj. Ne mogu odabrati što želim učiniti. Ali svejedno – nikada neću prestati trčati kao što nikada neću degradirati riječi, i pisat ću iznad svog života... a život neka se potrudi da to dosegne, i ići ću na vodu bez lonca, i trčat ću bez gležnja... jer ja sam mogla voljeti bez nade i znala ljubiti bez čovjeka.

LEĐA / NESPORAZUM SA SUNCEM U OSAM TOČAKA

Samoća je portret leđa. Dječji crteži moje kćeri znaju da su Sunce koje izlazi i Sunce na zalasku – dva različita portreta Sunca. Jedan pokazuje lice, drugi potiljak. Njezina mama... jutarnja, *of all people*, Suncu portretira jedino lice.

Dovoljno je poštena da ne kaže kako zazire od lica; pa ona se zaljubljuje u lica momentalno. Sposobna je zaljubiti se u lice, u oči, u osmijeh... i u čekaonici pod temperaturom. Uvijek spremna i u prolazu ukrasti najljepše od ljudi i više ne vratiti. Dovoljno je poštena da kaže da zato lica zaziru od nje. Više od pola njezinih stežućom blendom ulovljenih portreta, portreti su odlazaka. Nedavno je rekla u oči: – *Naše želje nemaju naše oči. Naše želje baš uvijek imaju naša leđa.*

~

U dijagnozi je pisalo:

... displastični nevusi lijevo skapularno, desno skapularno, lijevo lumbalno, na desnoj natkoljenici ekstenzorno, na lijevoj potkoljenici ekstenzorno, na desnom koljenu, desno lumbalno i na lijevom koljenu.

U bolnici su me pitali: “A za koga ste to čuvali?” Za koga? A za nekog nježnog doktora valjda. Mjesta mog nesporazuma sa Suncem. Treba ih ukloniti, kažu. Baš kao i sve točke nesporazuma.

Oduvijek sam bila lunatična. Sunce me proziralo providnu, pa mi vraćalo milo za drago. Kada bi me nalazili u mijenama kako slijedim trag svoj mjeseca nepokolebljivim korakom mjesečara i očiju širom otvorenih u mrak... sve do praznog kreveta dimenzioniranog za dvoje – dani su me kažnjavali, a Sunce me uporno vraćalo u ogradu i žigosalo mi put svojim vidljivim znamenjem. Mjesec mi nikad nije ostavio vidljive tragove na epidermi: usnule mete unose mrlje samo u pogled, sva druga ljepota ostaje nedirnuta.

No eto, sad sam sa svoje kože morala izbrisati ono što se nekad smatralo znakovima sreće. Sreća koja je mjesto nesporazuma sa Suncem. Koja se po koži pretražuje lupom. U koju se sumnjivo upire prstom i stavlja ju se na popis za uklanjanje. Ah! Uzdahnula sam, pa

natipkala:

- Idem danas ukloniti neke sumnjive madeže. Piše osam komada. Ali ne dam sve odmah. Padam u nesvijest već od vađenja krvi. Dat ću samo one na leđima.

Otpisala je:

- Tako treba. Kad se daješ - daj se polako,

a ja sam pomislila kako uputa nije mogla doći na pogrešnju adresu, pa u ime sreće, već ujutro dala sve od sebe. Skinula sam bluzu, ostavila hlače i dala se dvaput. Leđno.

Lumbalno...

~

Navečer onda: grad na kraju bolnice.

U mraku gradske noći u koji sam izašla, i u kojem se po *defaultu* slabije vidi nego na mom uobičajenom jutarnjem mjestu pod Suncem na izlasku - bolje sam se vidjela kroz tuđe oči. One koje ne znaju ništa o koraljnim ožiljcima od uklonjenih nevusa. Pomislila sam:

“Bože kako sam samo snađena u svijetu, kako sam samo savršeno uklopljena. Bila sam se potpuno otuđila. Trebam više ovako živjeti, trebam više ovako blistati. Kako sam uopće zaboravila na ljekovitost ovakvih večeri, i zašto?”

I nazivala sam stvari pravim imenima, i bila svjesna da su mi dovoljne samo prve i jedine šanse, i odlučila češće izlaziti, vidljivo žariti, duže ostajati... A onda sam ustala i rekla:

“Moram ići.” Nisu ni pisnuli u siluetu mojih leđa na odlasku. Već odavno znaju da ta koja su meni neuhvatljiva i njima lažu.

~

Kod kuće otpisujem:

- Moram promijeniti svoj portret. Svoj en face. Kada mi netko ponovno upuca razum s leđa, ovaj put ću presuditi u njegovu korist.

(Ako to učini nježno.)

KAŽIPRST NA OBARAČU

Ispekla sam kekse za taj zimski dječji sajam... svih šest punjenja, jer bilo je i ruskih, ali *šubara*, a ne ruleta... i onda smo ih... i ruske i proustovske išli slagati u celofan.

I savijala sam ga prozirnog pod prstima i lijepila onim ljepilom iz pištolja vrućim... i ta temperatura – to je mislim 1000 stupnjeva, a ja sam nekako nespretno baratala tim pištoljem... ovaj put, i u jednom sam času uronila kažiprst u vruću lavu i zalijepila kažiprst na celofan. Prošlo mi je ljepilo do kosti, mislim. OK, možda nije do kosti, ali... moj Bože kako sam plakala.

Slomila sam se na koncu nad tim keksićima s pištoljem u ruci.

LEĐA U NEGATIVU

Časni sude, ja sam plaćenik. Lovac na glave. Okidam za novac. Pucam u živog čovjeka, a za svoj život. U ljude koji su mi indiferentni, koje i ne poznajem, pa se još, nastrano, trudim pogoditi ih u ono najbolje što imaju... ili u najranjivije... ili – u oboje. To su i tako ista mjesta, isti neoznačeni ciljevi. I toliko sam dobra u tome da sam sposobna precizno i duboko pogoditi ih i u ono što više nemaju... u ljepotu... u mladost, strast, nevinost, sjaj... vedrinu; a znam, uistinu znam smrtonosno raniti i u ono što nikada i nisu imali. To su oni pogodci od kojih se poslije umire polako.

Radim drugačije od drugih na terenu, po tome sam na glasu, zato sam na cijeni... ne izvlačim najbolje iz ljudi, nego to nasilno ugrađujem u njih. Ljude koje su mi dodijelili, nazivam zadacima, a svaki je za mene isti kao i prethodni, tek je promijenio svoj amorfni oblik. Zato ga bilježim sobom.

Na svakoj žrtvi prvo označavam svoj cilj: neki još neoskrvnjeni centimetar... nepostojeći, izgubljen u pregibima kože, karaktera, prošlog vremena; neko davno, nikad ispunjeno obećanje sudbine koje će, sada, postati srž moga zločina. Tek onda mu pridružujem čitavog jednog čovjeka u čiju ću budućnost sad ja zadrijeti svojim hicem. Nesmiljena sam: svaka žrtva za odstrel tek je platno za novu kreaciju, a buduća bol je to veća što je obilježena meta nestvarnija. Kapsule mog streljiva pakosne su; moja je municija s odgodom djelovanja. Prvo – umrtvljuje stvarnost, donosi opijenost, ushit, hrani taštinu. Onda počinje strugati iznutra. Žalom za izgubljenim. Bol koju nanosim jedna je od najgorih, *fantomska bol*. Kada te boli ono što ti nedostaje. Što više nemaš.

~

Svoje trofeje često još dodatno mrcvarim za stolom. U mojoj se radnoj sobi povijest ponavlja barem još jednom, ali – podložna promjenama. Remetim je svojom rukom: uređujem slike i preuređujem ljude, nekad do neprepoznatljivosti, ni majka ih ne bi više prepoznala, ni muž, ni ljubavnica, ali – meni je i tako svejedno. To nisu *moji* ljudi. Izdovoljim na njima svoj trenutni poriv, pa ih onda što prije *bluram* u sjećanju.

One “moje”, njih jedino uporno oštrim. Sve dok se ne porežem.

A onda mislim: "Savladala sam sve fotografske vještine, jednom ću nekako savladati i taj *fotografski zaborav*." Kao netko tko hoda natraške i briše otiske svojih stopala s mjesta zločina.

~

Te večeri trebala sam pucati u svjetinu. U sve ljude na tom mjestu i ni u jednog posebno. Kada netko nišani na moj način, teže mu je pogoditi gomilu nego bilo kojeg njenog predstavnika, ali – ponekad moram i to. I onda znam da trebam samo krenuti, krenuti bez razmišljanja, bez sućuti, nasumično i rafalno, krenuti štiteći sebe od gomile bezličnih lica istim oružjem kojim u njih nišanim... i onda i mogu. I mogla sam i tada, ali slučaj je htio drugo.

Desecima slika udaljena od prvog nasumičnog pucnja i sva smještena u okviru svog digitalnog tražila zabila sam se u udaljena leđa. Bio je to gotovo bolan sudar. Ustuknula sam i instinktivno odmaknula leću, ali i sa sigurne udaljenosti vidjela sam isto: "Ta leđa progone i u odlasku."

Jesam li tom misli anticipirala prvi kraj? Ne znam, najnejasniji nam ostaju obrisi onih ljudi u kojima smo se jednom izgubili. Jesam li prvim pogotkom u leđa anticipirala drugi kraj? Ne znam ni to. Ali – pucala sam u ta leđa. Ja, beskrupulozna vladarica prizora kojeg uzimam, propisno zaklonjena i već potpuno, potpuno nezaštićena.

~

Poslije, vraćala sam se na mjesto tog zločina. Vraćala sam se samo da bih aktivirala nagazno polje uspomena.

~

Jedno drugo sjećanje... Bili smo studenti, lovci na prizore za vječnost, a moj je profesor rekao: "Ponekad trenutak ili svjetlost nestaju tako brzo, da naprosto ne stigneš izvaditi aparat i tom svjetlošću osvijetliti film. Jedino što stigneš i za što preostaje vremena je –

izvaditi i osvijetliti srce.” Bilo mi je to smiješno. Koristili smo digitalne aparate, s filmom smo tek eksperimentirali, a ja sam voljela jedino dvostruku ekspoziciju. Vraćala bih traku na prethodni kadar, na već osvijetljeni komadić filma, pa ga osvijetlila još jednom nekim drugim prizorom. Preklapala sam potpuno oprečne teme: portrete i mrtvu prirodu.

Metaforična rečenica mog profesora bila je meni oprečna. Bila sam gadljiva na romantiku, a posao srca uvijek smatrala dovoljno krvavim i konkretnim da bi ga se banaliziralo slikama s ovakvim *motivima*.

~

Kako uopće rasvijetliti motive jednog zločina? Motive slike koji su srasli u mraku? Portret i mrtvu prirodu. Autoportret i prirodu zločina.

One večeri rasvjeta je bila loša neonska i nije bilo ni najmanje nade da će sve uskoro progutati mrak. Ali – desio se taj *trigger* trenutak. Zatvorila sam blendu aparata, otvorila sve svoje ženske zamke i krenula ograničenim brojem koraka prema leđima u koja sam maločas pucala. Pucala na neviđeno.

~

Postao je “Moj” čovjek. Okidao je precizno u mjesta na kojima prije njega nikog nije bilo. Ni majka me nije više prepoznala. Ni muž. Ni ljubavnica. Vladaonica scene – izmijenjena do neprepoznatljivosti. Opijenost i ushit. Romantika? A onda, leđa u odlasku. I fantomska bol. Dok sam vrtjela karusel slika iz prošlosti, jedino što sam vidjela na njima bio je na meni ispucan trenutni poriv. Lovkinja na prizore za vječnost prevrnula se na tlu.

~

Časni sude, ponekad prošlost nestaje tako brzo da jedino za što preostaje vremena jest izvaditi pištolj i s leđa joj propucati srce. Pucala sam u ta leđa drugi put. Bila je to banalno krvava slika.

Ponekad shvatiš što je mrtvo na slici tek kad pogledaš u negativ.

ŽALAC

Kad sam se prekasno probudila, na jastuku kraj mene ležala je mrtva pčela. Imala sam oteklinu na ruci, tik uz dlan pod obrazom, ali znala sam da nije me probudio ubod kojem nisam izbjegla, nego jedan jako snažan san kojem ipak jesam, i gledala sam u tu mrtvu pčelu na svom jastuku... koju nisam osjetila u nekom od prespavanih "10 sati u komadu", a ona mene jest, i pitala sam se bih li sada trebala iz toga iščitati neku metaforu. I zaključila sam da - ne bih.

Onda sam trčala pod visokim suncem i mislila kako sam potpuno promijenila trasu od prošlog ljeta, kako je šuma odonda pretrpjela nekoliko nevremena koja su je potpuno promijenila, pa je na nekim mojim stazama postala neprohodna i na njima mi postavila nogu... ne!, brojne noge od plegnutih bukvi, a druge moje staze su poslije posve nestale u brutalnim akcijama "uređivanja", i ja sam sada trčeći svoju *ganz* novu rutu s bolno prorijeđenim krošnjama još jednom zaključila da mi je šuma koju zovem svojom postala nepoznata, kako je promijenila i fizionomiju i konfiguraciju, pa gdje je bilo brdo sada je dol i obrnuto, i zapitala sam se trčeći bih li trebala iščitati neku metaforu iz toga. I zaključila sam da - ne bih.

I cijelo vrijeme dok sam trčala nisam upucala niti jedan prizor, jer *fotić* koji je postao dio mog tijela, ne vitalan, ne, tek ubojit... osim u slučajevima u kojima je to bilo isto, taj moj mali aparat kojim okidam hotimično, neplanirano i na mah... zato što mi tako "dođe" - on po najnovijem ne daje žive fotke od sebe. I OK, gađa on i dalje: i munjevito i sa zadrškom, i uspravno i pognuto, fokusirano i serijski; i sve funkcije mu još rade, baš sve - i "zoom out" i "isolate color", i posve je jednako idealan za "low lighting conditions", i baš jednako sposoban i spreman na sve, ali - ne da više ništa iščupati iz sebe van. I trsila sam se jako, i pokušavala izvući davno uhićene emocije iz njega strpljivo i dugo - prvo žicom, a onda ih, kad prijenos na udaljenost od jedne ispružene ruke nije uspio, htjela direktno iščupati s kartice iz utrobe, ali... nije se dao. Može još samo primati, do u beskraj čini se, jer je kartica, precizno - 89% posto nenapunjena iako je na nju utisnuto milijun slika... duboko, ali više ne i dati. I pitala sam se poslije svog trka, skidajući samo sebe, a ne i slike s njega, bih li sada trebala iščitati neku metaforu iz toga. I zaključila sam da - ne bih.

Poslije sam istuširana i posve mirna ležala na ležaljci u hladu i gledala mrave kako se muče s komadićem ribe od jučerašnje večere, ali ostala sam ležati... ovaj put, i nisam im pomogla u

transportu morskog mesa do mravinjaka, nisam im pomogla uopće, samo sam ležala mrtva-hladna i sita, i gledala ih. Onda sam se pitala bih li trebala iščitati neku metaforu iz toga. I zaključila sam da - ne bih.

Tek navečer sam osjetila žalac.

RAME... I SVE NJEGOVE NEMOGUĆNOSTI

Okrznuo ga je donjom, onom okrutnom usnom, a onda pogledao kao da ga tek sada prepoznaje i rekao: "Ovo tvoje rame... moje je".

Mogla sam, recimo, ispričati priču o tome kako sam ga slomila na skijanju, pa onda pet dana skijala sa slomljenim – ignorirajući vrisak nevoljenog tijela zato što je srce htjelo što je srce htjelo; o tome kako otada na tom istom *visokom* mjestu imam povišeni prag osjetljivosti na promjene neba, pa po bolnom oćutu u korijenu desnice, zbog još jedne preosjetljivosti koja drugima nije dana, osjećam zimu pred ljetnu oluju.

Mogla sam to rame bilježiti svojim i pričom o malim ženskim torbicama, a u male ženske torbice stane čitav jedan veliki ženski život plus – ruski pisci... da bi čuvali mjesto za jednu po *defaultu* žensku glavu u torbi; o torbicama sa životnom za *zlunetrebalo* prtljagom, koje sam, zbog preuskih ramena s kojih bi spuznule – uvijek radije nosila u čvrsto stisnutoj šaci.

Ili predajom o tome kako je ona bijela haljina koja lako "spuzne s ramena" – haljina po mjeri moje predaje.

Ili malim štiklecom s izbočene kosti za slijetanje ptica na koju bi mi slijetala moja pripitomljena tigrica koju bih onda vodila na zajedničko tuširanje; kukavnim ženskim priznanjem da volim obrazom dotaknuti голу put vlastitog ramena.

Ili pričom o tome kako je isto to trusno rame kad dođe do pitanja plaća, jer ramena uvijek potresa plač, a plač ovdje baš nikad nije bio u pitanju – ono prijateljsko rame za plakanje na kojem će se svaka tuga utažiti.

Ili još jednom predajom koja se ne oslanja na koljena nego se, manje intrigantno, prebacuje *s ramena na rame* dok pristiže iz onih vremena u kojima mi, kao djeca, eto nikad, ama baš nikad nismo igrali "kamen s ramena", ali mi je ona igra "lanca probijanca" ostala u bolnom nezaboravu, jer baš su svi baš uvijek probijali taj lanac na mom *locus minoris resistentiae*; na *mom* – najslabijem mjestu; na predvidljivom mjestu manjeg otpora u tom kao i svakom drugom čvrstom lancu; pa me *skidali* – skidali s njega kao privjesak, i vodali me, ratni plijen, od jedne do druge utvrđene linije, pa onda nazad... unutar kontura *igre* u kojoj sam bila i mračni predmet želje i meko tkivo, i najslabija karika i najpoželjniji trofej. A ona velika bol brutalnog probijanja, čim muškijeg tim brutalnijeg – u razini moje zgrčene ženske šake

postavljene na putu nekoj od navrljih snažnih muškosti – imala je svoj korijen u jednom dalekom i slabom ramenu iz kojeg bi mi se u tom času čupala slaba ruka. Slamalo krilo.

Ili je ipak bilo najviše moje u svim onim pričama u kojima si nisam dozvolila spustiti taj pokretni most jedne utvrde i dozvoliti da me se napokon zagri.

Mnoge sam priče, uhvaćena u pogrešnoj, mogla ispričati.

Ipak, nijedna nije ni upola komplicirana i duga, i u nijednoj nije bilo više moje, nego u onoj, u kojoj sam nakon tisuće riječi, namjesto na svom – nježno istetovirala tišinu na jednom drugom ramenu.

KAD OTKAŽE RESPIRATORNI SUSTAV

Rekla sam: "Mogu biti ili samo svoja ili posve nečija."

Rekao je: "Znao sam po Sljemeni vidati stabla koja su u svom životu bila sputavana nekim vragom, nekom žicom ili stijenom uz, pa su dugo i bolno prevladavala zapreke prerastajući ih. Tebe se ne može izvaditi iz kaveza. S koje god strane da si, ti možeš biti ili samo svoja ili posve svoja."

~

I opet jedno njezino *ne*, koje je *da* sebi.

A onda mislim: nije samo tako. Nego... Recimo kao kad u havariranom avionu stavljaš masku za kisik prvo na svoje lice, pa tek onda pomažeš drugome, jer znaš.

Samo tako ćete oboje preživjeti.

CRTE LICA

Znam preživjeti opasne snove. Neke prohodam budna. Neke – u snu.

~

“Ovo mjestašce je opasno, jer rađa žudnju za posjedovanjem”, napisala je poljska spisateljica Olga, a ja sam noćas u svom maloumnom snu šetala zimskim Krakōwom iz mladosti, onim nestvarnim, snježnim i hladnim kojim su me vodile Beata i Agnieszka i u kojem sam se smrznula za cijeli svoj život i ugrijala za još sljedeća tri, a onda na povratku iz njega provela jednu opravdano neprospavanu noć na granici, na kojoj je jako tvrdoj, jedan debeli carinik zemljanog mirisa nakon što je golih ruku isprepipao moju meku odjeću u koferu... i cvjetne haljine i futrane grudnjake – posegnuo i za čvrsto zatvorenom kutijicom s mojom skupocjenom kremom. Otvorio je iskusni podizatelj isukane rampe čvrsto stisnutu kutijicu u samo jednom brzom *grifu*, onjušio je znalački, a onda uronio i svoj debeli dlakavi prst u nju i povrtio ga po kremi za lice; za baš ono lice koje je prvo dugo opservirao i uspoređivao s onim na papirnatof fotografiji u pasošu, i iz kojeg je, da li ovog ili onog, sada zbilja ne znam, ali očigledno mladog i opasnog – iščitao, činilo se – *defaultnu* spremnost na sve, pa joj u skladu s klišejom službenog lica u koje je bio funkcijom impliciran – odlučio stati na kraj. Umočio je debeli carinik svoj suhi srednjak do korijena u tu djevičansku kremu bez dodanih mirisa i konzervansa, i namijenjenu osjetljivoj koži osobe koja cijeli život ima preosjetljivu, tražeći baš kod njezinog – najmlađeg od svih lica u autobusu – neku vrijednost koja pripada njemu, a ne njoj i koju ona, kad već ne među crnim gaćicama i debelim pulloverima, tko zna, možda u svojoj maloj kutijici iznosi skrivenu iz njegove zemlje drsko sakrivenu. Iz zemlje koju je samo posjetila i u kojoj nije bilo ničeg za iznijeti.

Danas mislim: bio je dobar čitač lica taj carinik, čak izniman rekla bih – dobro me odabrao i bez greške anticipirao. Ali ni on nije mogao dokučiti da je moja strast za posjedovanjem druge vrste. Da ću preko svih svojih granica, neožudotvorena, skrivena iza nedužnog izgleda i nikad ulovljena, čitav život švercati tek robu od neprocjenjive vrijednosti. Onu koju ni jedan carinik nije obučen pronaći. Sjećanja i osjećaje.

Sve do ovih dana – sve što nemam ja sa sobom nosim. Nekad je to san. Nekad je to – u snu. Ali ako su sredstvo i cilj isti, motiv i nije bitan.

Noćas, u srcu ljeta, šetala sam zimskim Krakówom iz mladosti. Ujutro sam pred ogledalom lagano utrljavala svoju kremu za zrelu kožu u lice u koje sam ja sudbinski implicirana i pokušavala njome zagladiti i tragove jastuka koje mi je san ostavio na obrazu. Gledala sam u te proizvoljno urezane linije koje su me premrežile i pitala se koja je od njih poljska granica. I koliko bi ih bilo da svaka predstavlja neku granicu iz života koju sam prešla. Onda sam se svim silama trudila izbjeći tu matematiku. Linije sna i tako su već utonule u svakodnevne crte mimike.

Sad još samo da se maskiram u poštenu osobu.

~

Svi snovi imaju granice koje buđenjem postaju nepremostive.

GRLO / GLASNE ŽICE BEZ ISOLIERBANDA

U svojim besanim noćima naginjem se nad Marinom kao tužno drvo. Pročitam

U grlu – tu rđa u tjesnacima

I živa so je.

Ja ljubav poznam po glasnici,

Ne ! – po ge-žici

Duž celog tela!

Promrsim: "Jezik pregrizla! Da ti je bar sve zapelo u grlu." U mojim besanim noćima Marina uvijek govori samo meni.

Poslije, u mojim snenim danima, dok balansiram na svojim životnim žicama i silim se da sporadično padnem s njih... ili s tih *glasnih*... ili bar s "dobroga glasa" u neimanju boljeg, a bakice se od ispod *jezuškristuš* križaju – nisam posve sigurna da li je u *duru* ili *molu*. Ne znam se uglazbiti sa sobom, ne ide mi to, ne razumijem kako se to može istovremeno biti zadihan i usporen, ushićen i čeznutljiv... eto, ne razumijem. Živim.

Pokušavam, improviziram... s varijacijama, bez mjere, mjera je oduvijek problem, otkucavam se dvoprstno; *ta-te-tafa-tefe*; tražim si ključ za tonalitete. Za riješiti svaku misteriju na njezinom kraju – treba imati ključ, a možda još i više ako je on poput naopake potkove već u startu postavljen na samom početku crtovlja i ispisan rukom koja i svoje matematičke osmice brutalno spaja od dva kao koljena kvrgava kruga, jako daleko od violinskog ključa u jednom elegantnom potezu.

Violončela diraju u moja slaba koljena, da, ne može se demantirati život, ali ključ moje *Larine teme* ipak nije smješten tako "nisko". Mislim, čak i za ovako jako razvijeni sluh za sve ono što život nosi, to bi bio baš jako niski *niski start*. No iako ne znam koji je ključ, hjah, možda i zato što je brava razvaljivana nezanemarivi broj puta krivoprstom rukom brutalnom prema matematičkim osmicama, nju mogu, kad god to neću – uvijek napipati nježnim muškim prstima. Visoko gore. U grlu.

A sve *brže, više, jače* mogu i *to sama*. Baš kao i sve drugo u životu. Sve brže radim ručkove

za jednu (1) odraslu osobu, sve više se sama diram na niskim osjetljivim mjestima, sve jače od toga drhtim... neizdovoljena.

Nekad čak i predvidljivo. Recimo: termin uredno uplaćivan podnošljivom mjesečnom ratom – “gitara dvaput tjedno u večernjim satima ponedjeljkom/srijedom”. Tu nikad ne omanem. Pa nakon što je hvatač akorda na žicama izašao iz auta, umiren, jer sam mu rekla da jesam, jesam ikada čula za *Nights in white satin* – uvijek ponovno osvijestim kako moja *tema* ima svoje strune baš na tom mjestu. Jer otuda je grleni smijeh, ali i taj gušći *blues* osjećaj od gitare, od kojeg bih mogla odletjeti kao (*Led*) *Zeppelin* u svoj *sky*... s velikim *limitom*.

Jučer, nakon što je napustio auto, gledala sam u to nebo prije gotovo izvjesno besane noći redni broj *taj-i-taj*, i mislila kako je saten bijel, a moje noći *blues*, ali i da je taj *blue moon* uštap ipak jedan jako pretjeran i neekonomičan oblik kad su moji krugovi i tako kvrgavi, i da je u konačnici i sve to s gitarom i žicama, iako uredno uplaćivano – baš jako neekonomično. Jer košta me previše, puno previše.

Onda sam jednim okretom ključa pustila struju i pokrenula i auto i sebe. *Out of the blue*, cilj je bio jasan i u po bijele noći: trebam napokon prestati traćiti struju u vlastitim žicama. Trebam dječaku, koji već neko vrijeme najviše kredita daje *Stonesima*, na kredit kupiti električnu gitaru.

Da nadglasa sve što je ostalo od nježnosti.

OSLABJELO UHO

Možda jer me baš sve oko mene pokušalo nadglasati, drugačije si to ne mogu objasniti, ali njemu sam rekla glasno i jasno: "Stavit ću te u priču."

No eto... poslije su se dogodile neke protupriče koje su me odvukle i od te... i od pisanja. Ipak, to kako mi je na tom čudnom mjestu na kojem su sve žene lijepe, svi muškarci samopouzdaniji, svi se vole mlako, a glazba trešti i tjera te da se, sve u svemu, osjećaš kao potpuno neprilagođeno ljudsko biće... tog petka na subotu, tako neprilično premlad na mlad - na uho izgovorio Mikin *Epilog*, pa onda još Majakovskog... *Oblak u pantalonama*... bilo je to tako nekako... nevjerojatno.

Tjedan dana poslije na istom sam mjestu i s istog uha izgubila najdražu naušnicu. Onu koja je godinama, u mojim blistavim večerima u kojima nisam pisala nego samo sama sjajila, pisala slobodno i namjesto mene zveckavim slovima po mojoj ušnoj školjki. Pomislila sam: "Eto, to ti je zato što nisi napisala tu priču. Riječi gladna, ostala si riječi dužna."

Ili mi je oslabjelo uho.

DUGA KOSA... ALI OBOJENA

Oslabljena bolešću – ne slabim se dodatno pisanjem. Znam koliko daleko smijem ići. Gledam fotografije. Svoje. A i one – moje. Ima ih.

Slikama je najlakše u borbi za strateške kote pamćenja. Ipak, baš zato: neupitne, njih čitav život tek lovim, a rijetko im se vraćam, poput višeg tipa ribolovca koji mušičari strpljivo i dugo, da bi na kraju dana svoj ulov vratio natrag u rijeku. Na mojim su frontovima riječi uvijek jače od njih, ali i od mene: one su ono što najtvrdje ostaje u mom sjećanju. Slabe me, ali njih ne puštam, ni na kraju dana, niti ikad, ni svoje, niti tuđe: držim ih čvrsto, spremna za kršiti i njih i sebe u nekoj borbi oko onog što se *ono jednom* doista zbilo na nekoj od pustopoljina prošlosti. Ipak večeras, bolesna, a i od riječi, utekla sam slikama.

Dok gledam u te fotografije iz onih vremena u kojima sam nosila kosu “do pola leđa”, a mama me odijevala u bijelo, vidim i sve one druge fotografije koje stoje između mene i njih i koje se nisu dogodile, i sve te godine koje jesu, a u kojima sam rezala kosu kratko i odijevala se u crno, i još sam... i još sam... A mogla sam bolje, mogla sam toliko bolje. I mogla sam – svašta. I više spavati, i pametnije birati, i manje zaljubljeno odijevati *nešto staro, nešto plavo, nešto posuđeno*, i... i... i danas bih sigurno manje bolesna bila. Pa i da sam slijedila samo ona dva jednostavna i rječita mamina savjeta. “Ne šišaj se, najljepša si s dugom kosom.” I... “Nemoj nositi crno! Bijelo je tvoja boja.”

A nisam.

S ocem je bilo jednostavnije. S njim sam se razumjela u slikama. On je uz nas imao i tri velike ljubavi sa strane: fotografiju; svemir i šah; ja koja sam od malih nogu stavljala kraljicu pred lovca, od njega sam rano preuzela druge dvije ljubavi, i – možda zbog izdanog znanja o gambitu – skrbila o zvijezdama i zvjezdastim blendama s čak previše burnih emocija. Slikao me, dugokosu i kovrčavu nad crno bijelim kvadratima, držeći u rukama aparat koji je bio opremljen da vidi kako je svijet u boji. Da sam i ja u boji. Nije mi davao stavove koje sam poželjela demantirati životom, a savjeti su bili zaobilazni. Tek puno kasnije utabavala sam ih u metaforama. Dok smo gazili po snijegu govorio mi je o crnim rupama: da je svemir zakrivljen, a vrijeme relativno, čula sam prije nego sam naučila svoju ravnu prečicu do škole i iz sata iščitati koje je vrijeme sadašnje. Iako, nikad ustvari nisam shvatila to – *pročitano*. Niti se posve našla ili bar snašla u njemu.

Kad slabo, selektivno i maglovito pamtiš – trebaš fotografije. Ja pamtim i predobro: pamćenje je čin ljubavi. Ili njezinog odsustva. Ali eto, očevi slikaše obojene fotografije, a kćerima... i danas nitko moje dobi, a ja sam svoju prilično dugo stjecala, nema na stotine fotografija iz one najranije, pa još slikanih u boji. Osjećala sam se krivom zbog njih cijelog života, i htjela se (ali kome uopće?) ispričati za grijehe koji nisu moji, za "ljubavi sa strane", za to što se moje šareno djetinjstvo ne uklapa u standard, što moj najraniji život ne izgleda ni najmanje povijesno, niti uvjerljivo. Šarene i *glossy*, u stanju moralne zbunjenosti, pretvarala sam ih u crno bijele i mat; lažirala ih – da bi ih učinila vjerodostojnima; nadglasavala svojim, svašta i sve, a sve samo da barem *post festum* pripadnu svom svijetu i vremenu. No večeras, dok upisujem dan bolovanja u radni staž fotografinje i premećem ih u rukama – šarene, a nazubljenih rubova, jedino pazim da nas dodatno ne oštetim.

Jer OK – u djetinjstvu leže klice svih onih dječjih bolesti i slabosti koje nikad nismo odbovali, i OK – možda baš na *tim* mojim povijesno upitnim uspomnama koje sam uvijek htjela pardonirati izrasta i sav taj bolećiv, nestabilan i jako zakrivljeni *rest is the history* u kojem sam, uvijek preslaba da se pomirim s lijepim, uvijek prejaka da zaboravim – krive Drine ispravljala pišući, ali najednom prottnem od nejasne slutnje da je moje dugokoso kovrčavo djetinjstvo možda tu ipak samo slučajna kolateralna žrtva. Da je to što su duboko dolje moji temelji u bojama, možda povijesno ipak u redu. I od zastrašujuće mogućnosti da bih jednu povijesnu frontu mogla odrezati večeras. Škarama za kosu.

Nazovem je. Pričamo dugo. Onda kažem: "Znaš, mama, pustit ću kosu. Ti si u pravu, zbilja sam najljepša s dugom."

A u sebi mislim: "Mogla bih je čak i obojiti."

VOLIM KROZ TREPAVICE

Možda je i greška kao i ljepota, samo u pogledu. Možda bih ujutro trebalo na silu ukapati Cohena u oči, pa reći: "There is a crack in everything, that's how light gets in." Možda... Ali što kad ja ujutro ukapavam Cohena u uši, a trepavice koristim kao zaštitne membrane. Od samo nekoliko kapi naraste čudovište iz Loch Nessa u meni, koje onda prijeti osvojiti dan. Kažem mu: "Miruj!" a tek onda stavljam slojeve vodootporne maskare u dva sloja, pa stanem iza njih. Ne od stida, ne, nego tko zna... tko bi me samo jednom ujutro iza njih *dobro* vidio, ne bi me možda više pustio.

ORGANI VIDA

Moraš vidjeti *dobro*, moraš upiti sve, govorila si je lutajući širom otvorenih očiju i studentski sretno labirintima muzeja i galerija.

Danas se pita: jesu li i slike nesretne zbog u njih nasilno ugrađenih sjećanja? Danas zna: ako i jesu, za razliku od – one si nisu same krive.

Tebi su uvijek samo oči gladne, govorila je mama, trudeći se nahraniti je da ojača, ali ona je podlegla svojoj zaslijepljenosti davno, kao nekoj autoimunoj bolesti, tek na mahove svjesna da od cijelog svijeta pravi galeriju slika koje su nesretne zbog svojih sjećanja na stvarni život. Danas je sposobna samo jednim izvježbanim pogledom uzeti najbolje iz slika u bilo kojem muzeju i nikad ne zaboraviti. I samo jednim prodornim pogledom uzeti *bilo što* od bilo kojeg čovjeka van njezinog života i – nadograditi.

Od mogućih organa vida teško je razlučiti koji su njezini. Koji su gladniji. Oči? Srce? Možda tijelo... Ili um? Zna da ljudi koji svoje odluke donose u odnosu na ono što se zove gledanje umom, vjerojatno imaju jake razloge za to. Kao i dugoročnu korist. Ali ona umom i dalje uporno žmiri. No, iako često izjavljuje da razum ne bi prepoznala ni da on jednom ispali signalnu raketu, ipak... u svim svojim gledanjima, i na van i na unutra, ona vidi baš jako *bistro*, i sva njezina silna gubljenja, spirale, nagla skretanja i bacanja s ruba nemaju ama baš nikakve veze s mogućnošću da možda nešto nije dobro vidjela. Pa njoj je čak i unaprijed sve poprilično jasno, baš sve, od početka do samog definitivnog kraja na kojem još samo treba netko tko će odočno procijeniti počinjenu štetu. I s čije je strane uopće. No kad čovjek/žena baš želi/mora napraviti glupost, onda pred sobom mora odglumiti sljepilo, zar ne? Jer inače... kako da, navodno pametna, tu glupost odradi?

Zna i da ljudi koji život odrađuju faktografski vjerojatno imaju jake razloge za to. Kao i dugoročnu korist. Pa je čak spremna priznati da je život koji se odrađuje kao fakat vjerojatno jedna od mogućih garancija duševnog mira.

Ali što je duša bez nemira? Nekidan, sumirajući nove poruke, njezin ju je *Gmail* suočio sa sljedećim faktima: "Duševne mreže – 21 nova". U času kad je postalo bjelodano da su mreže – *društvene*, u času kad ih je, slabovidna, tek iz druge *dobro* pročitala – duša joj je već bila umrežena u novu dijagnozu. U novi nemir.

Ili je i nemir tek optička varka – skriven u oku promatrača, a ona ima nešto kao nemirne oči. Njima um služi samo kao sistemska podrška: kad ne vide što bi htjele, on je tu tek da teškom izmišljotinom podupre navodno *viđenje*. Pa po njemu je, recimo, *ono jednom*, bilo dovoljno kupiti onih nekoliko jednokratnih osmijeha za svaku stranu u kineskom *shopu*... “samo dok se ne snađemo, dok ne vidimo kako ćemo”, i svakih osam sati uzeti veliku dozu kokošjeg sljepila, a on će već nekako sam doraditi sve: i priču i zaplet i likove. A možda i jer je gladno tijelo u svemu tome odmah *vidjelo* nešto za sebe.

A možda i jer...

Geštalt oblika: četiri točke oči će uvijek vidjeti kao kvadrat, same popunjavajući onim što nedostaje. Što je onda tek srce u stanju. Recimo ono koje se polupalo lutajući po muzejima dugo poslije zatvaranja i, udarajući si ritam trotočkama, obnevidjelo od čežnje tražilo zapravo uvijek isto – samo jednu dovoljno čvrstu točku. A *ono jednom* baš kao i svi slijepi – golim dodirom. No za razliku od... ono si je bilo sâmo krivo – golim dodirom ne dolazi se u dodir s čežnjom u sebi. Razrogačeno u sebe, zadnju bi točku zakucalo čekićem. Evo ga! Još jedan čavao spreman za sliku u Muzeju prekinutih veza.

Nekidan, a puno godina poslije studentskih lutanja, lutajući baš po tom muzeju, blisko zagrljena, a posve otuđena od sebe; približila se sebi kao platnu. Stala je dovoljno blizu da pronikne u ono unutra, a zadrži potreban odmak, pa rekla:

“Ja sam ti *damaged goods*...”

“Ti si najljepši *damaged goods* na svijetu”, rekao je on.

Dok je izgovarala: “Jednom će mi uspjeti. Jednom ću stati pred čudo neviđeno. A ono će onda upiti mene”, suza je napravila tipfeler na *trepavici*. Ostavila je nekoliko trenutaka grešku nepostojeće kvačice na zamagljenom konkavnom slovu, a onda je obrisala.

GLANDULA LACRIMALIS... ZA UMJETNE SUZE

Automehaničar nije imao sliku obnažene ljepotice na zidu. Rekao je: "Dodite popodne, sve će biti tip-top."

~

Od svih tjelesnosti najviše se grozim tramvajskih. Čak i kad su posredne. Recimo maloprije: hladno sluzavi muški kišobran dijagonalno podignut, koji mi je punih pet minuta tvrdo upirao u križa, gurnao se u gužvi između mog spuštenog lakta i izmićućeg boka, u gužvi, dok se tramvaj polako, neartikulirano i bez sluha kretao po svom jedino mogućem putu kao da mu je to prvi put; *cimao* se, kretao pa onda naglo kočio podižući naše nestrpljenje do granice nepodnošljivog; dok je tegobno razmicao gusto tkivo grada i probijao se kroz njegova živa vlakna uskraćujući nam brzinu i ritam za kojima smo žudjeli. Osuđeni jedni na druge jedva smo disali čekajući trenutak u kojem će se vrata napokon otvoriti i napetost popustiti, a čitavo to vrijeme mene je još i ta kratka, crna, zdepasta muška stvarca netaktilno gurala u neposustajućem taktu. A onda baš kad smo, teturavi i stiješnjeni na nesigurnoj podlozi, osjetili da je kraj možda ipak blizu... jer nam se vozilo napokon pokrenulo kako spada, jer je konačno krenulo kliziti bez zastoja i glatko, a onda čak oslobođeno, brzo i snažno uznapredovalo po pravcu i u smjeru koji mu pripada prodirući poput klipa kroz srž stvari – taj se uzdignuti kišobran, poljuljan još jednim ipak neočekivanim kočenjem, naglo spustio i zamijenio svoj uspravni položaj u rukama vlasnika za drugi; manje drčan... klonuli. Kad se s tupog vrška sklopivog pomagala sva nakupljena i impregnirana voda u teškim kapima slila niz moje nogavice, lice njegova vlasnika uvenulo je kao suha biljka. Izraz ušiljene koncentracije zamijenila je bezlična mješavina očaja, isprike i posramljenosti. Procijedio je: "Oprostite", i na Trgu, pokunjen, brzo izašao van. Uostalom, kao i većina muškaraca s kojima sam podijelila vožnju u tramvaju i s kojima nikad nisam i neću imati ništa. Odahnula sam. Imam *nešto* protiv kišobrana generalno. Gubim ih ili me opterećuju. Imam baš sve protiv tramvajskih bliskosti.

Branim se kako znam. Nemam kišobran i izbjegavam tramvaje. Kisnem ili se vozim autom. Ali kad svoj auto ostavim u rukama majstora od zanata iza čijih leđa ne vise slike uzbudljivih ljepotica, u tramvaju čvrsto stežem remen kaputa ispod kojeg nema više ama baš ničeg bogznašto uzbudljivog.

Ipak, vlasnik kišobrana koji je bockanjem svoje olovke muljavo ispisivao pozivnicu na nešto, *pitaj Boga što*, on je, kladim se, na svoje oči vidio zgodnu ženu koja je, na nesreću, ignorirala njegovo dozivanje. I koja je iziritirana, tek čas prije nego je neslavno izišao, ledeno pogledala njega.

Ne peče me savjest; na stražnjem zidu tramvajčevog *kokpita* lijepo piše da su minusi i vani. I kiša koja pada je ledena, a čovjek s kišobranom kojeg sam tako olako izgubila sada se negdje već s razlogom šepuri raširenim. Ili je možda ipak stisnut i u sebe skupljen. Kišobran, čovjek – kako to uopće razlikovati? Ali znam da čovjek nije dugo plakao za mnom; ni muškarci ne plaču. Ili imaju drugo agregatno stanje suza. Kao... kiša u led. Riječi u vjetar. Kao to: "Oprostite!"

Stežem remen svog kaputa još čvršće, za nekoliko stanica ću i ja izići. Na ovoj – ekskluzivni dućani za savršena uzbudljiva tijela. U izlogu lutke u kaputima. Nude se. A *zakopčane*. Kako? Kaputi su im još na visokom zimskom sniženju, to su oni minusi za koje sebe varamo da su plus. Ipak, ja se nikad nisam trošila u svrhu podizanja.

Neki dan mi je M. u *Sedmici* u kojoj imamo svoj stol i koja nije tramvaj nego zavičaj, pričala kako je u braku u kojem se seksala dvaput godišnje – mahnito peglala kartice. Tako je varala sebe, dok ju je varao muž. Jučer sam na posljednjoj stranici knjige koju mi je posudila našla ispisanu računicu. Od pozamašne svote kredita kojeg je *digla* nakon razvoda, odbila je redove prozora, lajsni, parketa, keramike, *maleraja*... Na dnu, ispod dvostruko podvučene crte pisalo je – "12 kuna", a u zagradi – "Hrenovke?"

No, ne pegla kartice više. Kalkulacija joj podijeljena, ali posve ne-dva-smislena. Parni vikendi su za djecu. Neparni za ljubavnika. Na *displayu* mog tramvajskog kalkulatora pak, osim negativnog, solo -1°, piše još i: *Frankopanska*. Datum: 02. 02.

"*Drugi drugi*" Koji čudan prizvuk u izgovoru nečeg što bi me trebalo smještati u vrijeme. Zvuči više kao razbrojavanje za neku igru: "Ne ti, ne ti, ne, ni ti..." Za neku potrošenu mladost.

~

Tip na crvenoj stolici, ajmoreć – "mladić"; neki roker *wannabe* zarobljen u samo svojoj slušalicama začepljenoj glavi u kojoj ne čuje ni vlastite misli, ako ih uopće ima, ako on uopće

misli *tom* glavom, ne diže se starici koja se uz njega drži za šipku drhtavim ohrašćenim rukama. K tome sluša glazbu toliko glasno da ona ipak probija van. Još jedan anonimni kišobran ulazi u moj prostor.

Nekad je bilo lakše. Nisu svi klipani imali slušalice i pravili se ludi, ludi 100 na sat dok se vozimo 20. Nekad sam imala i dovoljno strasti da vrisnem na svakog koji se ne bi ustao nekoj kao tužna vrba povinutoj bakici. Ja bih kriknula, a on bi se dignuo odmah, jablan uspravan.

~

Na drugoj strani tramvajskog prolaza – starčić sa slušnim aparatom. Gledam ga. On je bio mladić u vrijeme *Tramvaja zvanog čežnja*. Ili još prije, teško je reći. No izvjesno; ja stojim u sredini, u tramvajskom prolazu i na *ničijoj zemlji*, na razmeđu *mladosti* i *starosti* koje sjede, svaka s jedne strane, svaka iz svojih, hjah, onemoćalih razloga; stojim tako i mislim – možda je to sljedeća razvojna faza. Možda je moje golo uho tek prijelazni oblik. Mislim, klinička slika i tako mi je već okrnjena. Onom okulistu u najboljim godinama rekla sam: “Gledajte...” – smještajući se prikladno odabranom riječju u fokus njegovog profesionalnog interesa – “ne vidim više baš ništa.” A on, da li zbog prikladno odabrane riječi, ali fokusirao me prvo neprofesionalno, to sam baš jako dobro vidjela. Tek onda me pogledao stručnim okom. U jednom času dijagnosticirao je ostatke vodootporne maskare u mom. U drugom mi preporučio umjetne suze. Te kupovne... u tekućem agregatnom stanju, njih sam, sad vidim, možda čak i mogla probati. Na kraju je razočarano zaključio: “0,5! Pola! Malo ste izdramatizirali gospođo.”

“Ja?”

OK, jesam. Uvijek sam. I možda se zato sve potrošilo. Strast i ljubav, u istom paketu s mladosti. Ali zašto se onda ne vozim rasterećeno? Zašto zbrajam koliko pluseva stane u minus i od koliko se slomljenih dvojki ne sastoji jedno *cijelo*. Zašto moja olakšana zrelost nije i – mir?

~

Uz mene klinka kojoj bih mogla biti mama, ali – sad me podsjeća na mene. Tražim joj mane. Istetovirano “L O V E” na nadlanici; mislim – dijete drago, s koje si ti planete pala, dobro da

nemaš još i "P E A C E" otisnut kao deklaraciju, pokaz, godišnju kartu.

A možda i ima, tko zna; desnu nadlanicu ne vidim; u toj ruci drži mob i bjesomučno tipka prstenovanim palcem, ljubavni SMS bit će, možda i imaš PEACE draga moja, ali ni ti nemaš mira. Lijevom se drži za šipku, tek tako, mogla bi i bez toga, jasno je po načinu na koji joj tijelo pleše u vožnji, usklađeno i podatno; ni kaput joj nije krut nego joj šapuće oko koljena; ne trebaju joj oslonci lakonogoj brezi; ali zašto si, glupačo mala, iznad svakog svog krivog prsta; svakog – osim tog palca, otuđenog, sakrivenog i savinutog iza šipke – naslovkala tu riječ? Riječ koju još nisi potrošila, ma kako bjesomučno tipkala; ali je *passé* generalno... ovako na nadlatici; i koja se raspala u slova – mala, a KAPITALNA; rastavljena sedlima između prijevoja tvojih zglobova, koja sad razrogačeno gledaju u mene, a ja u tebe – polusažaljivo.

~

Kontrola ju je izbacila je iz tramvaja. Krivotvorila je kartu. Nisam joj stigla reći da...

~

Može slomiti se, stati, okrenuti se, preokrenuti, potrošiti; postoji prva, zadnja i brojne stanice između, a ti voliš serijski, a nekad i paralelno... i možeš se zaljubiti nasmrtno nekoliko puta, možeš svaki, ima i takvih slučajeva, ali doživotno se zaljubljuješ samo onaj zadnji; kad je imaš, sretna si, lijepa, mlada, luda i mahnita... ma koliko da si stara; nekad je polupaš, nekad se osuši, potone, ali ne da se jedno jutro ubiti na mah, ipak – može se zato gušiti dugo, iako to uvijek traje bar dva trena predugo, gušiti živu ljubav znači dignuti obje ruke na sebe, i lijevu i desnicu, ali može se, a kad uspiješ, uglavnom – preživiš, iako nekad i ne, nekad umrete zajedno; ima crte lica, siluetu, ime, boju kose i ti možeš prstom uprijeti u to lice, ime, čovjeka... ima i granice, zovu se razočaranje i nepremostive su; kad boli – boli nepodnošljivo, ne umije boljeti – pomalo, kao što nikad nije – potaman, ali možeš dodirnuti to mjesto, pukotinu, ranu, metu... i ima joj lijeka, a lijek je opet ljubav, neka druga, ljuća rana, čovjek.

Čežnja je druga stvar. Ne zove se ničijim imenom, nije savršena, ne da se nadmašiti, preboljeti, pobijediti, preživjeti... traži si mjesto, organ nositelj, razloge, granice, lijek,

stanicu, MIR. Ne nalazi ga. Vozi nas u krug cijelog života. Ne postoji silazna stanica za čežnju.

~

Silazim na svojoj stanici. Za nekoliko sati ću preuzeti svoj auto iz ruku majstora kod kojeg ga ostavim dvaput godišnje. Usput ću kupiti umjetne suze.

KRILA OD POJASA NANIŽE

M. mi na kavi kaže da joj anđeli pomažu pronaći parking.

Znamo se iz vremena kad smo se, kao djevojčice, vrtjele u školskom dvorištu i širile ruke i suknje da vidimo čija krila su veća. Poslije nam je život postao još vrtoglaviji, ali odonda, i metaforički, ali i *na terenu*... strmom i vertikalnom – držimo čvrsto jedna drugu, a ne više suknje u žilavim rukama, jer naše je prijateljstvo uza sve moguće spone, neraskidivo povezano još i konopima za penjanje. Ipak, osim kad me *zihra* na nekoj visokoj stijeni, ona je ta koja mene spušta na zemlju. Bila sam krošnja, ona deblo i korijen, bila sam halucinacija, ona statistika, bila sam visoki rizik, ona spasonosna *polica*. Gledam je zaprepašteno.

Kažem: "Nisi normalna", ali opet, dok me gleda tim svojim očima ujedinjenim u pogledu koji i svaku mušku sumnju uvijek zatre u korijenu, dok i mene gleda nehotice *anđeoski nevino*, ne mogu ne pomisliti: "Naravno da ti pomažu. S tim tvojim licem i njih si prevarila da si jedna od njih."

Kaže: "Zašto? Nisi nikad pokušala? Ja tako stalno. Evo i maloprije", a meni besmisao tih riječi daje dovoljno povoda da zavrtim prstom od sljepoočice visoko gore, nebu pod oblake. "Znaš, otišla si skroz", kažem, pa slijedim i pogledom putanju geste, "meni je to suludo." Glas pak spuštam jednu oktavu niže: "A i nepravedno. Kužiš, cijela ta priča s anđelima je totalno nepravedna ako je pogledaš s njihove strane."

Od onih vrtnji u ograđenom dvorištu do zveckanja žličicom za kavu o stijenke šalice, dok radimo vrtlog svaka u svojoj i sjedimo u našem kafiću *U dvorištu*, stoput mi je ovjerila kvalitete *đavoljeg odvjetnika*, ali ovim sam, jasno vidim, ipak ispala iz ograda metafore. Sada ona mene gleda kao da sam od zemlje.

Nastavljam: "OK, reci ti meni, koliko često ti anđeli, koji nas kao čuvaju, mogu biti zadovoljni s dodijeljenim čovjekom? A da uopće nisu imali mogućnost izbora."

Kaže: "Znaš, kao i obično – ti nisi normalna."

"Možda. Ali svejedno, meni vjerovanje u anđele nikad nije bilo opcija. Jednostavno previše vjerujem u izbor."

Kima glavom, zna me dobro, ali ipak, njezinim licem već se širi osmijeh koji svoju

nesputanost duguje baš tome, baš toj krilatici *znam te ptico*, i ne može ga zatomiti (vragolastog?), dok blagim glasom izgovara hinjeno pomirljivo: "Naravno da u izbor. I tek nešto malo u Perzeja."

Smijem se i ja. Kažem: "OK, slažem se. Nije ni znanstveno utemeljeno ni politički korektno. Ali znamo da ni ja nisam baš neka Andromeda. Ako sam već vezana za neku vražju stijenu, od čekanja krilatog lika koji će me uparkirati među zvijezde mislim, meni je ipak imanentnije penjanje uz nju."

~

Navečer dok guram konope za naš penjački vikend u ruksak kao debele zmiје na Meduzinoj glavi, paralelno mislim kako okomite stijene u životu nekako ispadnu češći parking od zvijezda; i mislim opet kako smo se onda davno vrtjele u onom školskom dvorištu, i kako jedna od nas eto nikad nije stala; i mislim kako su mitovi simbolički, ali život nije, pa ja u svom kad govorim o vezivanju i konopima uglavnom mislim na nemogućnost pada, a ne na neku drugu moguću jako *napetu* vrijednost pojmova; i mislim kako je u konačnici i ta *osmica* jedan baš jako, jako važan čvor, pa čak i onima koji ih pišu grbavo, a kroz život kroče u spiralama, i na koncu mislim kako ću nas sutra bez problema parkirati u Paklenici, a poslije će me M. i opet *zihрати*, moj prelijepi lagano promiskuitetni anđeo ogrezao u zemaljske grijehe koji puši, psuje, i s lakoćom popravља svijet na čelu jedne institucije, ali ima pune ruke teškog posla dok skrbi o perolakoj meni koju joj je sudbina povjerila, jer ja, slijedeći svoju, biram teške *smjerove* i stremim nekamo *pitajboga* kamo, ali samo da je prema gore, da nije u dodiru sa zemljom, da je nedostižno. I mislim još i o tom Perzeju, i pitam se zna li mit kada u njega kao u dubok bunar želja upadne neka ljudska sudbina... ili se noktima drži pripijena uz njegove visoke stijene?

Ne znam. No herojski mitovi traže heroje, pa i kad su to tek vikend penjačice, traže heroje barem trećeg reda, i ja uglavnom u drugoj polovici tekućeg mita, premještena iz srca scene u treći red balkona ili čak na neku visoku stijenu, racionalizirana razrijeđenim zrakom – sama sebi kažem: "Pomisli, u mitu su i tako svi likovi mitski i možda bi tip u okomitoj stvarnosti u kojoj ne bi bio krilat i začet kišom bio nesposoban i za elementarno pentranje. A i tko zna što bi tada činilo sadržaj njegove torbe."

Da strah me i pomisliti.

Pa se onda ipak zbrojim, i oduzmem – i anđele i Perzeje, i još noktima zgulim ostatke smole što sam je polijepila po leđima nesuđenih Ikara, a na kraju razmontiram i vlastita krila.

U krušljivoj stvarnosti u kojoj su padovi sa stijene više trotočke, nego masne crne točke, u času kad su ona ipak malo oprljena suncem jako dobro dođu i vlastita stopala. A ja i tako više od svega volim hodati bosa.

~

Zapetljanu raznobojnu užad i klupko živih misli, prene me zvono.

“Spakirana? Znaš da smiješ zaboraviti sve osim konopa i penjačica.”

Šutim kratko, tražeći pogledom svoje penjačice za hod po stijenama, pa ih lociram na najdonjoj polici. Dok ih stavljam u torbu povrh konopa, kažem:

“Reci mi, onda u školi kad smo se vrtjele... Jesmo li ikada bile bose?”

STOPALA

U nevidljivim linijama *wordovog* dokumenta za slijetanje bilabijala iz dnevničkih kronika jednog *single* života, dokumenta u kojem je po *defaultu* i prored namješten na – *single line*, otipkala sam:

Mishima je rekao ovo: "Od bosog se hodanja dobiju ranjava stopala. I kao što su za hodanje potrebne cipele, isto je tako za život potrebno imati pri ruci nešto kao – odluku", a ja sad vidim da je bio u pravu, da je uistinu potrebno odlučiti... obuti se, jer kad si životno kažnjen čulnim stopalima, imaš čulna stopala; imaš čulna stopala i u bajkama s krilatim zmajevima, i krilatim mitovima i životu, i na kraju su uvijek stopala najkrvavija, i ma koliko to zvučalo otkačeno ili uzbudljivo – ranjava stopala su ranjava stopala... premalo je tu filozofije. A i ta sreća bosih nogu djevojčice od jučer i tako stvara jedino bolesni mjehur žene od danas.

Potrebno je odlučiti i ja sam odlučila; od sada nadalje pokleknut ću još samo da bih nazula cipele.

Koje otimaju dah.

BOLJA STOPALA

Guši me zagrljajima na svakom našem rastanku, pa i ujutro pred školom, kao da se nećemo vidjeti barem mjesec dana, a ja je standardno požurujem, pa kratim njenu nježnost nježno: "Aj ljubavi, begaj više, zaustavile smo promet", i ona onda iskače iz auta, i ja je gledam, djevojčicu koja u krevet još uvijek odlazi u etapama, pa svaku večer nakon što je poljubim i sjedam za radni stol, dolazi bosonoga barem još pet puta kako bi mi udijelila poljubac koji zapravo njoj nedostaje, a sad dok vadi ruksak, ja vidim malu ženu, u kratkoj jakni i niskim trapericama s udizajniranom rupom na koljenima kako čupa veliki ruksak iz auta svojom rukom s perfektno nalakiranim noktima, i u tom času se kratka jakna i majica povuku gore, i izviri komadić gole kože, a moje vjetrobransko staklo je još poluzamrznuto i ja refleksno lociram kratku, ali jaku bol koja je sijevnula na mom slabom mjestu, pa onda vičem za njom "Jel' imaš ti potkošulju uopće?" a ona se smije: "Naravno, mamek", i ja onda olakšano mahnem, pa još potrubim i mislim – bolja je od mene, ja sam u njenoj dobi govorila "Ma, daj mama..." i onda dok vozim, a vjetrobransko staklo se odmrzava, razmišljam kako mi je prijateljica kojoj sam poslala sliku s njene plesne priredbe, jučer napisala: "Divna je", a onda još: "I vidim da ide tvojim stopama", a mene je to nasmiješilo, ali i gotovo uplašilo, isto neko refleksno bolno sjećanje, pa sam odgovorila: "Nadam se da ne baš mojim stopama..." i to sam onda garnirala smajlijem, jer bilo je to ipak nešto lijepo i upućeno na nas obje, ali preplašilo me, kažem, ali dok sam odgovarala mislila sam samo na posrtanja i padove, ali smetnula sam bose noge... potpuno, i sada mi je laknulo, jer vidim, kao i stoput do sada, da uopće nije kao ja: ja sam u njenoj dobi već tvrdoglavo sjedila na hladnom i uporno hodala bosa, ali ne zato da bih mami navečer dala još jedan poljubac, a kamoli pet.

Bolja je od mene, mislim. Mogu smanjiti grijanje na četiri.

I gledati kako opet počinje snijeg.

KNEDLA U GRLU / GLOBUS HYSTERICUS

Ne pada snijeg da pokrije brijeg, nego da zvjerke pokažu tragove...

~

Snijeg ti je uvijek služio najprvo za čitanje, a tek onda za stope i anđele u snijegu, pa i kad si još bila djevojčica – uvijek pothlađeno stvorenje, boso i podobučeno od neke svoje žurbe, i prepuno strahova raznih, osim onog od susreta s rečenicama koje bi te u tim zimskim danima i noćima pogledale tako da bi ti sudba nekog lika zastala u grlu kao prenesena gnojna angina. Svejedno, nikad se ne bi izmaknula iz te opasne bliskosti, pa i tako si u tom trenu već bila nepovratno inficirana, nego bi čitala dalje, a ta knedla u grlu rasla je s vremenom i zimama kao mala gruda koju si zaigrana svojim nemirima jednom davno zakoturala niz prekrivenu padinu, tek nejasno svjesna da se knjiga koju upravo držiš u nanosima taloži, pa za vječnost zamrzava čvrsta obećanja žene iz budućnosti. Neka su ostala toliko povezana s mirisom zime, da te, svaki puta kad padne snijeg – vrate u tvoj boležljivi dječji oblik koji namjesto da se s ostalima valja po dvorištu, promočen i smrznut, sjedi na vrućem radijatoru i – čita, i dođe ti tada da mu vičeš daleko i dugo dok ga njena nemoćna uputa ne zamete; “Bar se toplije obuci! Bar se toplije obuci!”, ali naravno, ne kažeš ništa. Grlo je i tako već stisnuto i tamo i tu, pa treba naprosto nastaviti čitati, treba naprosto nastaviti živjeti, pa samo otvaraš prozor i bacaš grudu snijega na jednog dvorišnog anđela nerealiziranog u djetinjstvu. Baš kao što se na nekim rastancima nježno i tiho baca grumen zemlje.

A na drugima stavlja – točka.

ZNAK OD ROĐENJA... S ODGODOM DJELOVANJA

Točka. Tvrdim da je ne poznajem, ali znam ja njoj dobro i namjenu i svrhu i *reason for reason*. I nosim je negdje, skrivenu, od samog početka.

To je mjesto na kojem moje vrijeme kasni barem jednu godinu, koje ne vidim, na koje sam zaboravila, koje mi je toliko blizu da mi je postalo nedostupno, kojeg nevidljivog ne umijem naći.

Ponekad točku pokušavam locirati prstom, onako kako se na slijepoj karti za prolaznu ocjenu pronalazi glavni grad.

Nalazim je uglavnom prekasno – kao propuštenu priliku, onda kada se, ispisanu bez točke i kraja, na satu negativne geografije naknadno lektoriram.

Izvučenu na svjetlo dana, paradoksalno, prvi je uvijek ugledaju oni, koje sam u tami noći pustila da mi zadignu kosu na vratu.

PIK-SPAS ZA SVE OSIM LIVOG... KOLJENA

Zatvorila sam svoj kofer i pomislila: "Može se i ispunjen biti sretan. Može se."

Tri dana poslije trčala sam kraj maslinika, skroz na drugu stranu otoka. Trčala sam, fureštkinja, putevima kojima je i ritki čovik iz mista proša, znam to jer u butigi svi vrte glavom kad im, recimo, kažem di sam to možda jučer sat izgubila, a ja onda vrtin svojon čudeći se cijeni luka kad ga se jednom prevede u otočku kapulu. Trčala sam rano, jako rano i u šest san uri bila daleko od malog mista u kojem su mi, na brdu, spavala dica, sanjala plave snove u plavom apartmanu u kojem se jednom godišnje igram *Beverly Hillsa*, trčala sam i mislila kako taj moj *Beverly Hills* ipak ima jednu jako veliku manu koja se može i opisati i precizno izmjeriti, ali ju je nemoguće prevesti na jezik koji je baš od svakog na svijetu bogatiji za "fjaku", manu čija je točna mjera – jako naporan ostatak godine.

Trčala sam kao i uvijek; od *hill* brdašca s *Beverly* apartmanom prema obali na sasvim drugoj strani, s ribarskom kućicom tako lijepom da se nikad nisam usudila napraviti njezine slike.

Prevela sam trkom apartman u kućicu, svojim trkom... i tek tu sam stala, fermala, pa dotakla zidove s čežnjom i osjetila značenje svakog pojedinog slova u "pik-spas za mene".

"Pik-spas za mene..." rekla sam tiho.

"Pik-spas za mene..." bubnjalo je srce u krvotoku.

Onda sam se okrenula potpuno mokra i sretna, pa se stala vraćati u misto tako pik-spašene duše, istim oputinama i istim *ko bez duše* korakom, tražeći još, u trku, svjetlucavo srebro svog izgubljenog sata na njima.

Nisam pala, nisam uganula nogu, nisam pokleknula, ni posrnula nisam... nisam ni od požara bižala ka prošlo lito... ništa od toga. Nisam.

Nisan.

Dotakla san svoj *pik-spas* za mene.

Nekoliko sati poslije dok sam u plavom apartmanu rezala najobičniji luk, otočki preveden u kapulu od neprocjenjive vrijednosti, rezala s tek nešto nategnutih suza... nateklo mi je lijevo koljeno. Ono livo lijevo koljeno. Jako mi je nateklo. Samo tako, jer nisan ni na livu nogu

ustala.

Muka mi je više i govoriti o koljenima. Muka živa. Ali ona se stalno nameću. Bar to... livo. Pa onda traži svoje jer ja samo nategnuto plačem. Jer suze od kapule nisu duboke i slane ka more, biće... Ko će ga znati... dava će. Al' ja - ne znan.

Ne znam što reći. Ne znam kakav metafizički zaključak izvesti iz toga.

Što se fizičkog zaključka tiče: fizički zgodan dotur s kojim nije bilo kemije, mi je bidnoj reka da je trčanje kao ovo moje jako loše za zglobove. "I koljeno i gnjat, a e."

A ja sam rekla da nema šanse da prestanem. Nema šanse. A kad bih morala... umrla bih od tuge isti čas. Vrtija je glavon, a ja sam, bez kapule pri ruci... a i nozi, bila na rubu suza potpuno nenategnuto.

~

Još tri dana poslije, dok čekam drugi pregled u kontinentalnom Zagrebu i odmjeravam okom *otok* na nozi, pitam se, nisam li možda, puneći svoj kofer srećom, preopteretila nenaviklo koljeno.

Livo.

KOLJENO I

Padam na doktore, a kod doktora sam zato što padam, i sve je to sad, čini se, krug kojeg sam u nekom času zatvorila treskom, jedno vrzino kolo iz kojeg se trčeći ne uspijevam izvući, pa trčim po stalno istim scenama i nikad nimalo bolja za ustajanje – padam. Ipak: taj neki lik, tog nekog ciničnog doktora, iz te neke serije, na kojeg su svojevremeno *pale* sve te neke žene... e pa – ja nisam. Naprosto, nije mi *sjeo*.

Pa tom šepavom doktoru koji me, nagovorenu na njega, jednu večer, u najavljenom terminu u kojem sam ležala sama u svojoj svakodnevnoj dijagonali na kauču za dvoje, iskušavao jako prodornim plavim očima sa svoje dijagonale ekrana... eto, nisam mu dala šansu za približavanje i moje *drugo mišljenje*. Nedostajalo mu je nešto, a to *nešto* bilo je tek – bilo što. Jer... jedina raspisana linija njegovog karaktera, taj cinizam – meni je bila neuvjerljiva, nedovoljna, nedovoljno “životna”, predvidljiva i za moj ukus baš zamorno plošna. “Za moj bi te ukus trebalo malo razraditi”, rekla sam. I pritisnula OFF.

Jedino... poslije mi se *zaspala noga* u mom snu sjetila kako si je davao injekcije protiv boli.

Jedino... u ovim mojim posljednjim danima u kojima se liftom vozim na prvi kat, a njih je tako nepodnošljivo puno, na svom sam najnižem *levelu*: plošna, jetka, opora, zajedljiva i sva netrpeljiva na ljudsku glupost.

A sve iz šepave noge.

I ponudila sam mu je sljedeće noći onda, голу, ali nije spustio pogled na moju neravnotežu. Prostrijelio me plavim očima na višem *levelu*, pa posprdno rekao: “*Jesus*. Ti si toliko ranjeno lane, da ne možeš biti niti *goddamn* srna.”

Dok je zauvijek odlazio hod mu je bio siguran i čvrst.

~

Rekla je: “Ja sam srna klecavog koljena, moraš mi nanjušiti trag.”

Nazvala sam je svojim imenom, ali plošna je kao svi neuvjerljivi likovi. Samo je njezina bol slojevita. Čuva je ispod jezika, u žulju od pisanja na srednjem prstu i zajedljivom koljenu.

ABS

Kažem: "Znaš ono kad si uspio pasti na maturi... Pa nazvao mamu s govornice, i pokunjeno rekao: – *Mama, pao sam ti.* A brižna žena zavapila: – *Ajme sine, kako pao? Da nije nešto slomljeno? Oćel' mama doć' po tebe?*"

Smješka se. Kaže: "A ono, kako ću zaboravit' kad me ti bar jednom godišnje podsjetiš?"

"E vidiš, ovo neki dan kad sam se i opet uspjela satrati u šumi... u trenu u kojem sam imala *feeling* da letim. Uglavnom dolazim doma, i vide me klinci. Pa onda *ona* padne. U duboku nesvijest. A on muški vrti glavom i kaže: – *Mislim, ja zbilja ne razumijem kako ti to uspije? I zar ti nisam poklonio štitnike za rođendan? Pa daj mi, molim te, objasni zašto ih ne nosiš?* Znaš što sam mu rekla? Rekla sam mu: – *Doći ćeš i ti do mature jednom.* Nije ništa shvatio."

Kaže: "Ali zbilja, kako ti to uspije?"

Kažem: "Ne znam. Mislim da je to naprosto nešto unutra."

Gleda me, a onda mi dotakne koljeno, na istom mjestu na koje sam spustila svoj pogled izgovarajući posljednju riječ. Kaže: "Znaš, jednom na tehničkom nisam prošao zbog ručne. I govorim im da je to nemoguće, da sam je popravio prije godinu dana i da je od tada nisam povukao. A oni kažu da u tom i jest problem, da ručna kočnica može biti ispravna jedino ako se koristi."

Kažem: "Ali ja živim na brdu. Na najvišoj točki u gradu. Ja i na ravnom parkiram pod ručnom. Jednostavno ne znam drugačije."

"Znam..." izgovara tiho dok prstima prelazi jednom jako starom i zaboravljenom dionicom, od najviše točke isturenog zgloba do one unutarnje. "Znam, ali sad ne razgovaramo o autima."

~

Par sati prije na remontu, doktor je rekao da se malo prepadnem i promijenim način svega. Nekoliko sati poslije *stojim* na semaforu, lijevom rukom na volanu i nogom na kočnici. Mislim o muškoj ruci koja se ukopala na unutarnjoj strani zgloba, ali je svejedno krenula na

taj put 25 godina unatrag. U sebi rezimiram: "Pitanje progresu – još nije riješeno." I dok iznad mene svijetli dugo crveno, još uvijek čujem kako se lubenice kotrljaju straga u gepeku. Inercija, pomislim. Opiranje tijela da promijeni stanje svog kretanja. Najmoćnija sila u svemiru.

Onda desnom rukom lagano kucnem po isturenoj strani zgloba kao da je lubenica na ispitu zrelosti.

Nešto unutra kaže mi: "Nije još zrelo, nije."

~

Navečer dižem ručnu u dvorištu. Poslije dok *dižem* komp mislim: "Kraste su nespretno zarastanje nemira u djetinjstvu. A pisanje u nezreloj zrelosti."

Ali doći ću i ja do mature jednom.

VIOLINSKI KLJUČ ZA OBA KOLJENA

A navečer dok se svlačim i gledam u svoja gola koljena, shvatim da bi mogla biti bilo čija. I htjela bih da mogu vidjeti svoje prastaro violončelo među njima čiji je dodir koljenima prisan i poznat i bila bi moja, a prsti da su mi ravni... i kosa. Eto takva bih koljena željela imati. Ali što kad nikad nisam imala violončelo.

Moja su me koljena, slaba i nevična stezanju, izdala davno; koštala su me jednog opasnog pada s konja i jednog od tri potresa sjedišta razuma. Pa sam odlučila poraditi na čvrstoći.

I eto me sada, smještene u čvrstom tijelu, i *post festum* više ne bih mogla pasti iz galopa, ali pitam se jesam li zbog toga bolja, jača, sigurnija, sve ili ipak ništa... kad mi je i dalje sva slabost smještena u koljenima, a ne u nemirnoj kosi (i tko zna što bi na takvo traćenje lokni rekao Samson). Pa kad ne dozvolim da me se pomiluje po njima, onako nježno kao da su nečija, shvatim da kad sam se pitala mogu li svoju jakost (i kakvim vježbama uopće) smjestiti u njih - zapravo sam se pitala koliko je duboko korijenje orhideja.

Trebalo je najprije riješiti u koju periferiju tijela izgnati slabost.

PATELA A.K.A. LEBDEĆA KOST... I NEŠTO TEJPINGA/TAJPINGA PO NJOJ

Plešem cijeli svoj život, ja ću i padati plešući, pa ako treba i s ružičastim obručem na bokovima, i OK... možda sam u razdobljima otkazanih letova preskakala svoj jutarnji ples i možda su ta razdoblja trajala dva trena predugo, ali ja ću mu se uvijek vraćati, ja ću plesati i nakon što bolno naučim što to znači *oštećena patela*, ja ću ako treba plesati i sa zalijepljenim *tejpingom* na nozi, jer... ja plešem samo onaj ples koji me oslobađa.

“If I could say it – I wouldn’t have to dance it...” rekla je Isadora Duncan.

A ja... Da mogu, da znam to otplesati – ne bih morala pisati. Ne bi mi trebao *tajping*...

~

Jedva sam ušetala u ordinaciju svog najnovijeg ortopeda, od kojeg sam, kao i od svih odbačenih prije njega – tražila povoljnije, a nestručnije mišljenje, i ušla sam šepajući, i jedva se popela na ležaj, i sve sam – *jedva*, i vrisnula sam svaki put kad bi me dotaknuo, OK, ipak nimalo nježno, a u jednom času sam čak i zaplakala, ali na kraju sam ga, ponovno odjevena i ponovno odrasla, posve ozbiljno pitala:

“I recite mi onda... da li ovo znači da sada moram stati? Da moram mirovati?”

Pogledao me je u nevjerici. Onda je rekao: “Gospođo, ne razumijem ovo vaše pitanje. Ja sam liječnik. Ne vjerujem u čuda.” Nalijepio mi je *tejping preko koljena*, pa *natajpao* vrlo uvjerljivo: – *Th: Mirovanje*

Rekla sam: “Ni ja. Ja računam na njih.”

OKLOP

Ne stajem. Nestajem.

Poznata je stvar da sve doživljavam presnažno. Da uzimam previše – k srcu. I istina je; ja ne znam voljeti osobu, ili mjesto... ili uopće bilo što u dozvoljenim brzinama, nego je to uvijek poput putovanja svemirom brzinom svjetlosti. A to su putovanja koja ostavljaju ožiljke. Zviježđa u glavi, struju u stopalima i taj osjećaj da bih se mogla rasprsnuti ili potpuno nestati uvučena u crnu rupu. I da ne bih imala ništa protiv.

Ja ustvari svakodnevno trčim da bih se usporila.

No jutros nisam trčala. Previše sam se zaustavljala u padove posljednjih mjeseci. Koračala sam sporim i teškim korakom kornjače uz Maksimirsko jezero u ljetnom Zagrebu i tražila natpis koji, rekli su mi, postoji negdje uz tu vodenu površinu.

Kao... Umoljavaju se vlasnici akvarijskih kornjača da svoje neočekivano narasle kućne ljubimce ne puštaju u jezero. Kao... Egzotična vrsta ugrozila je autohtonu barsku kornjaču.

Tražila sam ga odsutno, a mislila o davnoj sebi. Kao... Crvenouha kornjača, koja je najednom nadrasla sva očekivanja, velikodušno joj namijenjeni okrugli akvarij, pa i vlastiti plastron veličine petodinarke.

Nisam ga našla, bolje vidim dok trčim, pa u glavi zato sklepavam svoj. Da mi se nađe pri ruci sljedeći put. Kao... Dragi ljubitelju egzotičnih vrsta. Potrebno je znati nositi se s njima i kad prođe vrijeme prve opčinjenosti. Ili se drži bare i barskih kornjača!

Popodne... guglam kornjače. Kao... Kasno postižu spolnu zrelost.

~

A navečer dok se svlačim i gledam u svoja gola koljena... vidim se i prezrelu i nezrelu. A navečer dok se svlačim... vidim da uistinu više nemam oklopa.

A navečer dok se svlačim... pancirku ne skidam.

GLAVA GORE

Oko ponoći vraćala sam se s izložbe portreta u nekoj maloj galeriji i stajala posve uredno pred hotelom Jadran u svom kokpitu, čekajući da auto ispred mene skrene lijevo. Auto iza mene kojeg je, poslije će se pokazati, vozilo lijepo, plaho i smušeno muško biće sedamnaest godina mlađe, zabio se u moj svom silinom. Jak trzaj u tankom vratu, radio bez glazbe s pola metra izvučenih crijeva žice u mom krilu, sve standardne zvijezde na nebu, ali koliko tek neotkrivenih – čudo jedno, pa onda slabost, “tko sam, što sam”, istovremeno mučnina i “lijepo mi je ovdje”, pritrčavanje ljudi koji brutalno razmiču moje tek iskreirane zvijezde nad ničijom zemljom kojoj sve više pripadam tu pred hotelom Jadran, prodor njihovih glasova kroz zvučnu kulisu moje glazbe uvijek dovoljno jaku da prikrije baš sve moguće uzdahe, zabrinuti uzdasi koji ovaj put ne pripadaju meni: “Gospođo... jeste dobro?”

“Ma dobro sam”, kažem slabo. I izgubim svijest.

Nekoliko sati nakon urednog stajanja ispred hotela Jadran, a namjesto na Jadran bez metaforičkih dodataka spremam se u Jadransko osiguranje, čestitam si kako životom efektno povezujem razbacane pojmove u nadrealne cjeline, razmišljam kako mene kad krene – krene me, krene me pa i onda kad uredno stojim na kolničkom traku, gledam u posve izgužvani pleh auta koji je jučer izgubio i svoje oznake i fizionomiju, pa onda odmjeravam i svoj vrat. Oko fotografkinje utrenirano samo za odočno šaćanje metaforičkih dodataka i pjesničke slobode, kaže mi – pet i pol centimetara dulji.

“Pa ako ovo nije – *glavu gore* na terenu, zlato, uistinu ne znam što jest.”

Navečer gledam u rendgensku sliku svog profila koja mjeri *istu metu, isto odstojanje*. Onda je uredno vraćam u žutu kovertu i odlažem na katalog jučerašnje izložbe. Čestitam si još jednom, sada na nehotičnom vlastitom postavu: od galerije rendgen sličica koje su na mene ispucali ove sezone dalo bi se cijelu jednu ženu sastaviti.

S kojom mi je svaka sličnost pogibeljna.

OKLOP II

Birala sam sunčane naočale to popodne, i u pola procesa u kojem smo ja i ona druga ja sučeljavale svoje nakrivljene vratove i koketne poze – čas tako pune međusobnog predbacivanja, čas pune ženskog suučesništva, prodavačica je izvadila jedne i najozbiljnije rekla da te možda i jesu nešto skuplje, ali su im stakla zato atestirana na metke. Još tjedan-dva prije pogledala bih je s boldanim lebdećim uskliknicima iznad glave. Ono kao: “O čemu ti to?” Međutim s pozicije trenutka koji je imao *history* recentnih zbivanja, a u kojima moji večernji izlasci u grad, osim u standardnim ljetnim kronikama jedne neizvjesne, završavaju opisani u još nerazumljivijim spisima policije, osiguranja, te nečemu što se zove Povijest bolesti – samo sam posegnula za njima i rekla: “Koliko?”

Poslije sam u svojim starim dobrim ženstvenim okvirima i dugoj haljini frajerski koračala prema jednoj kavi i mislila: “Ne treba mi to. Ja sam i tako izvan svih okvira.”

I potpuno *bullet proof*.

KORPUS 90-60-90... U ORMARU

Jednom sam ostala zatvorena u *bullet proof* blindiranom liftu. Zaustavio se u položaju između četvrtog i petog kata i nikakve daljnje komande nisu pomagale. Naizgled prisebna nazvala sam svoje u uredu, a onda imala punih dvadeset minuta koncentriranog vremena za kušati nevelik, ali potpuno nedvosmislen oćut slabosti za koju sam mislila da je nemam. Kad su otvorili vrata, već me je stezalo sa svih strana.

Bilo je to baš istih onih dana u kojima sam rekla: Oprosti, ali ne mogu se uklopiti u tu priču, ali jednako tako mogla sam reći – oprosti, ali sputava me svemir;

ili... oprosti, ali mogla bih u tebi nestati.

~

Jutros, budim se dva puta. Prvi put nakon nekoliko sati, drugi put nakon nekoliko godina. Gledam uplašeno: jesam li nestala, da li me još ima, onda odahnem. Sve je u redu, sve je na svom mjestu: ovo su moje ruke, moje noge, moj struk, grudi, ramena, torzo... Sve je isto, ništa se nije pokvarilo, ništa se nije stislo, mogu mirno nastaviti gdje sam onda stala. Nitko nije ništa mogao primijetiti, mogu slobodno "izići iz ormara"; nisam nestala u onim pričama. Ako ipak jesam, to i tako ne mogu znati.

Dok guram krilo polako i izlazim van s nejasnim osjećajem tjeskobe kao najbolje sakriveno dijete u igri skrivača koja je možda davno prestala, lovim se u odrazu još jednom. Mislim: "Ogledalo na unutarnjoj strani izlaznih vrata definitivno je jedan od čudnijih izuma u povijesti čovječanstva."

Onda zavlačim ruku u ormar samo da uzmem nešto za "zlunetrebalo". Vani je posustala oluja. Ja vedrim i oblačim omiljeni kaput.

~

"Premalen mi je. Premalo mi je sve ovo..."

ŠKRGE

Svi superlativi su i tako već davno posustali, i ovi i oni, i možda je samo moj mali prst negdje greškom stisnuo enter... ponekad djeluje samotno, ali oni osjećaji ugasli su u mukama, čini se. OK, nisam sto posto sigurna, odvrtila sam pogled, znaš da sam pomalo gadljiva na jeftinu produkciju, ali zadnje što pamtim je da smo ih ostavili čvrsto vezane za jarbole, kada se završio pjev, a nije bio razorno lijep, tek toliko. Ipak, šteta pjesme, i one i ove.

Trajno oštećeni ulovili smo i posljednje nadmene *bisere pred svinje* odbjegle iz oba u školjke okamenjena jezika, i eno ih sada u vitrinama nanizanih do posljednjeg *maka na konac*. Sve one jeftine riječi prije njih efektno su i dugo propadale u bezdane šutnje, svaka u svojoj neometenoj putanji: u jednom času prestale su se sudarati kao zrnca peludi u vodi u pokusu koji demonstrira Brownovo gibanje. Ti i tako znaš da od fizike uvijek više volim kemiju, a biološki gledano – šutnja je sada srž u kostima naših dijaloga. Ili možda govorimo kroz vodu, tko zna, iako to baš i nema smisla; ne možeš svaki roman isforsirati kao rijeku, niti ja više znam kako se forsira duboka tuga. Dok nas za udove hvataju vlati naših ukrštenih zapretenih misli, vuku k dnu, mi plivamo u potpuno neistraženom mediju.

Kažem ti: "Zamisli sliku: Podivljali tok, nad njim ljubav – krvolok", a ti misliš: "Da li nas je to što te više ne volim, da li nas je to... Ili to što te možda još uvijek, što te još uvijek malo ipak..."

Ne mogu ti odgovoriti. Gledam u panici kako se utapaš, tako nepodnošljivo dalek, ali uloge su zamijenjene ovaj put.

Sestra Laertova sada imam škrge i znam plivati

SREDNJAK U ZRAK

Čistila sam ribu na svojoj terasi i našla se oči u mrtve oči s tom nekom... sitnom, i okrenula sam glavu odmah od tog mirisa kojim je odisala; vonj utrobe koja jede samu sebe, nutrina iz koje se ne bi dalo sastrugati ni nešto srca *u tragovima*... ni od glave, ni od repa, i htjela sam je tek zamotati u neki rijetko prazan papir, da je slučajno svojom riječju ne dotaknem, ja riba koja se orječujem u more, ali... dotakla sam je, ipak. Riba od pučine neoprezno sam dotakla onu *od porta* svojim mekim jagodicama, u otrovnu oštru bodlju koju je uperila u mene. Krv je potekla u jednoj trotočki stanke, nije šiknula usklikno uopće, ali ja sam sunula svoj ranjeni srednjak u zrak, uspravila ga prema nebu, pa takva – posturom potpuno prilagođena besprijekornoj krvnoj slici, s dovoljno željeza, a ako treba i olovnih slova – smrsila: “Više ne padam u nesvijest kada mi vade krv.”

~

Poslije sam slikala more u zlatnom rezu, a bez rezova. Još poslije sam promijenila ribara. A i prije.

SUZNI FILM

Mijenjala sam ribare, kožu, dlaku, ćud. Jer najprije je baka rekla: "Promijenite to ime! Izaberite neko drugo! Nećete djetetu valjda *to* ime dati? Kud će suza nego na Suzanu?"

Kud ću? Mirujem uz more pomirena i krećem se u zatvorenim krugovima? Svako jutro na putu do butige ugledam bar jednu jahtu koja ponosno nosi nikad upotrijebljenu inačicu mog imena. Ja se nisam potpisivala sa *Suzy* ni u svom predpubertetu, razmišljam, pa di ću sad u jeku onog dice mi.

Recimo, jučer je po jedno od moje posvojene ljetne, došla mala iz mista. S punđom na glavi i košarkaškom loptom pod rukom. Mali se prvo prepa, ali onda su nestali na dvi ure.

"I kakva je Lucija? Jel pametna?" pitam ga poslije. Ono klasično: "Jel lijepa?" to, naravno, ne pitam.

Prvo: klasično je prelijepa. Imam i ja oči. Drugo: povremeno se i na moru igram odgoja. Odgovara: "Pojmanemam. Kako to mogu znat'?"

Smijem se još na putu po mlijeko, za dicu koja su sve manje od *mlika*.

Vidim je – *Suzy*. S visokim jarbolima ovaj put. Visoki tamni neznanc kojeg sam jučer uspješno pokazala u pantomimi u manje od tri minute, mahne mi. Kaže "hey" na engleskom. Odmahnem mu s "hej" na hrvatskom. Razumijemo se on i ja.

U butigi zato i opet ne razumim ništa i svejednako se iznova čudim cijeni rajčice kad se prevede u domaći pomidor, ili onoj egzotičnih crvenih četrunja koji mene neodoljivo podsjećaju tek na – lubenice. Kasnije, dok slažem basnoslovno skup ručak, vidim da su me dica u predpubertety, koja me žele isprepadati sa *Srest ćeš visokog tamnog neznanca*, ali me ipak ne poznaju dovoljno, ipak ne... pa onda – *fale*, i koja se ne daju impresionirati od u srcu ljeta "milo za drago" zadanih *Orkanskih visova*, vidim da su me ona noćas potpisala s "y" zbrajajući mi bodove u drugoj igri. Onoj "vješala".

I pomislim kako je sve to *moje*... to što radim i živim, baš kao ta igra vješala na papiru u kojoj često gubim samo zato što si glupo tražim točku na "y".

Navečer dok u ljetnom kinu sjedimo, Lucija i mi, a ja standardno vrtim taj neki svoj film u

glavi koji nitko živ ne bi ni preveo, ni pogodio, niti objasnio u tri života, a kamoli u tri minute, a taj film sigurno nije onaj *suzni film* na površini rožnice koji priječi sindrom suhog oka i osjećaj *stranog* tijela (stranca?) u njemu... ne, sigurno ne taj film, a ni bilo koji drugi *suzni*... i dok u neskladu s jednim proročanstvom, a prikladno i ovoj trenutnoj komediji na platnu, ali i samoj sebi već mjesecima: ne ronim suze na Suzanu, nego se smijem na pravim mjestima... dok sjedim tako ni suzna, ni Suzana, nego ipak Suzy – u glavi kapituliram. Odlučim im pustiti sutrašnju rundu.

U sebi kažem: "Računaj neprocjenjivo. Plus visoki yarbol."

OKRENUTI I DRUGA LEĐA... PISANJU

Niz uspravna leđa mi se još kotrljalo more, dok sam izgovarala: "Moram se vratiti ipak. To je jače i od morskog zova."

Gledala sam je, bosu i pretežno голу i vidjela da mi vjeruje. Onda sam pogledala u pučinu sa željom da je zapamtim ovakvu, samo zato da bih se kasnije mogla mučiti s mišlju kako sam i nju izdala, pa rekla:

"Znaš, ja sam prema onim kronikama i sretna i nesretna bila. Toliko sam sretna i nesretna bila, da je pravo čudo kako se nisam utopila. Namjesto da ronim pod suncem, sjedila sam zalijepljena za ekran pod mjesecom, pa i opasno ronila po sebi. Na dah i na uzdahe. Ali utočište je često tamo gdje smo najizloženi. Gdje nam nitko ne čuva leđa." A onda sam se nasmiješila: "Ali ne brini, može se pisati i sretna. Pisati sretna... to ti je kao plivati leđno."

Malo kasnije, dok sam je gledala kako se utapa pa izranja iz valova, na isti onaj način koji me očaravao kada smo imale osamnaest, rekla sam sama sebi:

"Vraćam se. Leđno."

OPET DRINIM KRIVE PRAVE / DRUGI GLAS

Od predugog stajanja "zaspu" mi prsti. Utrne glas. Kad se zaboravim u nekom tekstu – patim.

Prije ili kasnije morat ću se izbaviti, znam to – ne volim nigdje ostaviti neki nevažeci dio sebe, neki suvišni organ, odumrli ud... pa ni u priči koja je zanimila. Ali za svaku priču, postoji samo jedan ispravan glas, sve drugo tek je buka i kloparanje, a od svih koji se meni nude, a nju svojataju, ja moram zajahati baš njega, poput vala, da bih došla do sebe. Ili to ili – pisati kući propalo. Drugih načina nemam. Još uvijek ne znam imitirati sebe, a i strah me; uvijek postoji realna opasnost da ću ustvrditi kako ipak imam sreće, jer se čak i tako ne razumijem.

Svoj posljednji glas pustila sam u jednom trenu zaigrana životom i ne brinući previše, baš kao što smo, djeca, ljeti puštali našu papigu da leti. Navečer bi se, dozvana našim grlenim glasovima kojima smo cijepali sumrak, vraćala s iskustvom još veće slobode. Slijetala je u uvijek otvoren kavez koji smo pružali nebu, godinama. Osim jednom. Eto, tako je bilo. Dvapat. Lakomisleno sam pustila čitav jedan glas, jer sam, možda, u zagrada utjerivala tek još jedan san. Ili tako nešto. A onda sam dugo stajala praznih ruku. Tog ljeta osamdesete i ovog sada dviječetnaeste, u čijem međuvremenu sam živjela neke zlatne kaveze i često pisala o pticama.

Ono jednom, nisam uspjela dozvati svoju tigricu. Večeras, pokušala sam još jednom. Izvukla sam snop listova jedne priče, napravila od njih rog i dozivala se bezglasno, puna želje i bojazni, cijepajući zvukove morskog sumraka svojom koncentriranom tišinom. Razmaknula sam žice i otvorila vrata jedne priče koja je zanimila.

Njezin glas... vratio mi se s iskustvom još veće slobode. Glas prvog reda. I bacio me u moje neuredne redove. Jutro me našlo na terasi, kako jašem na krijesti samo mog vala.

Opet drinim krive prave. I znam kako dalje.

Svojim glasom. Svojim trkom.

KOLIKO SAM PUTA OKIDALA S BOKA

U Maksimiru me dok sam opet trčala, srušio pas nekog čovjeka. Ono... srušio me sa zemljom. Gotovo sam zaplakala.

Onda me čovjek pobrao, i pridigao, i zagrlio oko ramena, i otepao utisnuti šljunak s mojih ranjenih dlanova, pa još i prašinu od gležnjeva do koljena, na toj točki je rekao... dalje ne smijem, ali ispričavao se čitavo vrijeme jako... toliko jako da sam se na koncu sažalila ja na njega, pa sam mu rekla slabo se smiješeci: "Ma niste vi krivi, ali ja sam već sva izubijana... padam jednom u dva mjeseca. Koljena su mi tuga božja."

Vidjela sam još da sam mu se i nešto više nego samo smilila, jer je i u magli jasno da bi on produljio susret, pa mi čak nudi svoje "podatke", ali jer su mi u ovoj priči stradale i dosad nikad spomenute nadlaktice... potpuno literarno djevičanske, odlučila sam mu zamjeriti ipak... odlučila sam prećuti to što mi nudi, i navečer ga bez ijednog "podatka", bez pitanja, bez pristanka, bez znanja... useliti u svoju priču.

Nek' plati!

Deset metara kasnije zaustavio me neki fotograf koji, doznala sam kasnije – drži tečaj fotografije, i koji je sceni sa psom svjedočio, a sad se htio osvjedočiti da sam ja dobro, i koji je čas prije prizora pada koji mu je oteo pažnju, uzimao jedan drugi prizor što ga već dugo u ovakva subotnja jutra sama želim uzeti... prizor radnog naziva – *guske u magli*, ali eto nisam ga uzela nikad, jer bila bi to željena i planirana slika, a ja okidam samo slučajno i neplanirano, i s boka...

I rekla sam mu baš to, da ja volim okidati fotografije "s boka"...

Popodne sam u daljini ugledala nekoga tko je jednom ušao u moju priču... priču koju sam tada pustila ispod stisnutog lakta, i pogodio me taj daljinski prizor toliko da nisam mogla dalje, i zbilja ne znam zašto, ali strefilo me više nego onaj pas ujutro, možda jer me njegov nositelj podsjetio na nekoga... možda jer je onda u tu priču ušao ni kriv ni dužan, ni zaslužan... što je u mojim kronikama valjda izolirani slučaj.

I eto. Maloprije sam klincima naručila pizzu, a ja vidam rane po koljenima, nadlakticama, dlanovima i bokovima... i mislim;

- Nevjerojatna godina. Koliko sam samo puta pala, koliko sam samo puta srušena, koliko sam samo puta u toj godini svoju priču premještala iz koljena u nadlaktice, iz nadlaktica u dlanove... tražeći joj smisao i poentu, koliko sam samo takvih priča napisala potpuno kriva i dužna, (zaslužna?)...

Koliko sam samo puta okidala s boka.

ZASPALA NOGA

Koliko sam puta samo čekala D.-a poslije gitare u hodniku škole, umorna, željna kraja dana, povratka domu. Ipak, stajala bih uvijek. Stajala bih i gledala u otvorene učionice u kojima je nastava već završila, a stolice bile okrenute na stolovima, stajala bih s osjećajem da sam i sama naglavce, da bih sada trebala biti kod kuće uz drugo dijete koje je tamo samo, stajala bih prenestrpljiva da sjednem, ignorirajući svoj umor, stajala bih želeći ubrzati preostale minute mog čekanja kojima je sada slobodno gospodario nevidljivi profesor i koje se nisu slagale od sekundi na mom satu, nego od otkucanih ritmova na satu koji je bio *njegov sat* i koji se upravo odvijao s druge strane vrata... stajala bih kao da bi moje sjedenje nekako moglo usporiti moje vrijeme, produžiti čekanje, kao da ću spremnošću za pokret ubrzati tren u kojem će vrata oživjeti, kao da ću prije vidjeti ono kretanje kvake prema dolje koje će pokrenuti neka meni nevidljiva ruka, a koje je ustvari to što ovdje čekam, jer u tom trenu – jednako uglazbljenom i s jedne i s druge strane vratnog krila; sinkronom, istovjetnom, bez zadržke, bez kašnjenja, bez pomaka u fazi... i na tom malom mjestu u svemiru koje mogu precizno definirati, eto: "lijevanoželjezna kvaka", na koje se mogu i fokusirati... pa i to činim, i koje čak mogu čvrsto obuhvatiti, iako se susprežem... na tom će se mjestu napokon sresti dva vremena koja usporedno, a tako različitim brzinama teku. A onda potpuno i konačno odvojiti. Moje će vrijeme otpasti kao gangrena s centralnog vremena, i poslije tog trena, te kratke putanje jedne kvake u njenom jedino mogućem smjeru, ja ću opet zadobiti sve svoje stupnjeve slobode, i moje će vrijeme opet biti *moje*, i moje će dijete opet biti *moje*, i sve će opet biti u redu, a sve ovo čekanje više se neće računati.

Dok bih tako čekala, gotovo strmo, ušiljeno i uspravno... a u niskom startu, uvijek bih prisluškivala *solfeggio* kroz zatvorena vrata, puneći znanjem o glazbi svoju gluhu tišinu, i baš uvijek bi mi se sve to što bih čula činilo užasno kompliciranim za jednog devetogodišnjaka, pa još u devet navečer, a nakon čitavog dana *ovoga i onoga*, pogotovo jer su ostatak grupe činili isključivo trinaestogodišnjaci, pa je i izričaj profesora bio prilagođen tom – ipak nešto starijem uhu i umu, i ja sam, dok bih lovila te duge, komplicirane rečenice na meni potpuno nepoznatom jeziku, a koje su nadilazile neko meni shvatljivo *prva, druga, treća, četa* – bila zabrinuta. Jer kao po zakonu spojenih posuda koje žedno upijaju jedna iz druge, koliko sam zdušno gomilala vlastite umore, toliko sam brižnije skrbila o snu svoje djece. I iako bi devetogodišnjak izlazio kroz ta vrata jednako svjež i neokrtnjen, nisam se mogla othrvati svojim sumnjama, i tražila bih pri povratku njegovo lijepo lice u retrovizoru,

ček i između semafora, i tražila bih možebitne sjene na njemu, i istina – ne bih ih nalazila, ali svejedno... brinulo me to, jako. A onda jednom nisam izdržala, nego sam ga, zabrinuta, ipak pitala:

“A jel’ imate barem neku pauzu između gitare i solfeggia?”

“Kakvu pauzu?”

“Pa ono... odmor.”

“Nemamo.”

“Nemate?! Pa zar ti nije naporno bez prekida svirati i slušati čitava dva sata?

Pogledao me jako začuđeno: “Što bi mi bilo naporno? Pa čitavo vrijeme sjedimo.”

~

Vrijeme nekih lekcija daleko je iza mene. Gitara je počela ponovno, ali u drugom terminu, a ja... Sjedila sam puno ovih mjeseci, puno previše. Nitko ne voli čekati, ništa ne oslabljuje kao čekanje, ali ja zapravo ne volim ni sjediti. No eto; bila je to takva faza... ili nekoliko njih. Pisala sam sve svoje vrijeme. I nevrjeme.

Kada sjedim obično zavinem svoju oko noge stolice u dvostruku omču; zakačim je stopalom kao kukom, da si ne pobjegnem, da se privežem, da se prizemljim, da se *zihram* – ne da ne bih pala, nego... Da ne odletim?

I jednom jako, jako davno, zabunom sam umjesto noge stolice tako zaomčila list nekoga tko je sjedio do mene i s kim sam tjednima, iz večeri u večer vodila nadasve duge i činilo se tada – jako pametne razgovore, ono tjednima, iz večeri u večer... jer iako je afekcija bila uzajamna, on je bio potpuno u skladu s mojim visokim kriterijima *pomalo čudan* i još posve gratis – nadasve zbunjeni matematičar... i sve bi to sigurno ostalo zauvijek nerazjašnjeno i matematički gledano – nedokazano, da nije bilo čudne i spiralne putanje moje noge, koja je za razliku od one izvjesne i zacrtane – jedne metalne kvake na granici dva svijeta, bila posve neočekivana i nepredvidljiva. Uglavnom: dva su se različita svijeta spojila i ispalo je to jedno od the sjedenja.

Ali sada, sada se za razliku od D.-a onda, ćutim od sjedenja umorna preumorna, i osjećam

sve snažnije kako mi se mišić napetog bedra otpušta... i koljeno isto... i nategnuta tetiva, a stopalo polako mijenja kut i vraća se u kanon, i ćutim penjanje trnaca po listu i buđenje *zaspale noge*. Ono što osjećam posljednjih dana je da malo pomalo – otpuštam kuku.

A i onu pitanja.

JAJE

Između ostalog, to pitanje – kako sam.

A pitaju me svaki dan. Jer ne pišem *onako*. Kao da baš to da se ujutro na krevetu izvijam... u *mačku*, a ne savijam nadu uvriježeno, po uvijek istim linijama preuzetim iz hiromantije, lažno sudbinskim, u samo još jednog gusto ispisanog ždrala... kojeg je onda potrebno razmotati da bi ga se moglo pročitati, ali što onda ostane od nade, pitam se, i kao da baš to što ne pišem *onako*, nije oduvijek bio najbolji, najtočniji i najpoželjniji odgovor, uvijek nestabilan u svojoj sretnoj izvrsnosti, *ofkors*.

A i kako i otkuda početi kazivati di me sve odnedavno nema. I što sve ne radim. I koga sve u svojoj sreći ne srećem. I kako se sva osjećajna ne osjećam. I koliko vremena ne stane u moje nevrijeme. I koliko ljudi, koliko susreta, i koliko sakoa, i koliko haljina...

I koliko sam neisukanih mačeva položila pred snom. Sama od sebe, može se i tako noć provesti.

A osim toga o sreći se i ne smije istom mjerom. Nadugo, naširoko i isukano. Riječi o sreći trebaju se skanjivati, a lektori tvrde kako se moje riječi teško i sklanjaju, a kamoli skanjuju.

A i ta sreća, nije to ono kako sam mislila. Recimo: bestežinsko stanje, duga na nebu i veselo gacanje po lokvicama nakon kiše. Ponekad sam tronuta... od sreće.

Recimo...

Recimo jučer. Jučer me boljela i glava i tijelo i kosti. I kosa. Kosa je najviše boljela, rastom, a jučer je rasla nesmiljeno. Podmukli ubodi kopljima iznutra, a ja im jedina broja znam. Pod kožom su ratovale vojske. Tijesna, napeta, dva broja preuska. Rezale su me *falte* rukava, sat na ručnom zglobu skoro me ugušio. Svako udareno slovo na tipkovnici tektonski bi premjestilo kontinent nekog mitološkog organa, a ja sam drhtala od sudaranja tih izgubljenih Atlantida duboko u meni. Jučer, htjela sam biti *van sebe*.

Rekli su: "Bolesna si."

Rekla sam: "Nisam. Jedino... sada znam kako se osjeća pile kad izlazi iz jajeta."

ŠAKA... U ZRAKU

Kad sam imala 25, slomio me jedan tip kao ljusku jajeta. Mislim... tu je sad naravno pitanje koliko se puta ista stvar može potpuno slomiti, pa još istim čovjekom, ali ajmoreć da se oko dotičnog tipa moja sudba kršila nekoliko puta, a svaki je prijelom bio otvoreni lom. Ja bih onda namještala, ali bi povijest, koja se nekad slomi pa ipak ponovi, pokazala da – krivo. Moju bi nestručnost i potpunu nekompetentnost za samosanacije rendgenski snimak otkrio kad bih već mislila da je najgore iza mene.

A nije bilo, je li, nego je čak trebalo lomiti ono što je već sraslo. Krivo sraslo.

Treba još napomenuti da kliničkoj slici nije nimalo pomagalo ni to što sam tako nasilno imobilizirana i nesretno priheftana za sebe, čim bi jutarnja vizita otišla, nastavljala svoju vrtoglavu igru na jako skliskom terenu. Ipak, usprkos povijesti koja se ponavlja, treba reći i to da 15 godina nakon, isti tip slomljeno izjavljuje da je jako pogriješio što me tada nije zagipsao za sebe, ali nakon 15 godina zbilja ne kanim više pričati o tom tipu... spiralnog prijeloma.

No uglavnom; u dobi od 25 godina imala sam već jednu godinu duboke tuge iza sebe. Kasnije su se omjeri nekako neuredno promijenili... ali eto, puno mlada, oku ugodna, navodno pametna, i potpuno neobaviještena da mi je svijet pod nogama, bila sam segmentno slomljena. A onda me jednog dana, totalno shrvanu, na *štengama* u kući presreo moj otac, kojemu kao ni majci mjesecima nisam dozvolila približavanje: potpuno unesena u njegovanje svoje tuge, pustila sam ih da se sami bave *njihovom*, kako znaju i umiju – tugom roditelja koji vidi da mu je dijete duboko nesretno.

No tog dana, otac je odlučio ne dozvoliti mi da klisnem uz njega prema potkrovlju kao mačka koja nikom ne pripada, nego me zaustavio primajući me za ruku, i tim me pokretom natjerao da ga pogledam u oči, a onda kad je bio siguran da je ušao u moj pogled, samo je blago rekao:

“Kćeri moja, nije ni od nas nitko bolji.” I još je stisnuo šaku u zraku.

Puno godina poslije, uzvratila sam gestu.

ŽENSKA RUKA... I ONA KOJA PIŠE

Prošle je jeseni moju od straha stisnutu šaku, u kinu potražila i pokušala razmrsiti jedna druga ženska ruka. Prelijepa ruka prelijepe mame školskog prijatelja mog sina. Dok su njih dvojica mrvila kokice po tapisonu za prigušivanje, film na platnu je doživio rez i zamijenjen je drugim potpuno osobnim, u mojoj glavi. Nimalo autorskim, jer – nisam imala baš nikakvu kontrolu nad scenama koje su se ubrzano premotavale i zasjenile tekuću adrenalinsku američku produkciju za koju smo prelijepa mama i ja jedva dobile karte, i ja sam na nekoliko ekrana istovremeno vidjela češke kadrove svih roditeljskih sastanaka, školskih priredbi i slučajnih susreta u predvorju škole koji nas čekaju u preostalih pet obveznih godina. Dok je meka i nježna ruka čekala da umrtvljena moja oživi, dok su glumci na platnu *playing dead*, a moja ruka, kažem – još i više – scena koja je meni najteže padala bila je ona iz petogodišnjeg slijeda kojoj smo prvoj bile na udaru: ona u kojoj se pale dvoranska svjetla, titlovi putuju vertikalno gore, a nas dvije trebamo pogledati jedna drugoj u oči. Vidjela sam jako nejasan kraj. Moje misli su tražile crveno EXIT.

~

Zima u Zagrebu. Kraj godine opasnog življenja, kraj godine velikih promjena...

Ne znam da je Zagreb, ne znam da je zima. U svojoj četrdesetdrugoj zaljubljujem se u ženu. Bolećiva. Opijena. Ne mogu je smetnuti, ne mogu je istjerati... ni dimom ni metlom ni tamjanom. Čekam je, pratim je, a ona bježi, ali kao da kaže: "Ja sam srna klecavog koljena... nanjuši mi trag", ja je onda puštam da ide, da izabere smjer i ritam i gdje i kamo i koliko i kako dugo mojim venama, a onda je slijedim kroz nju samu kao kroz maglu. Pa je hvatam u stisak čvrst i blag, i vidim najednom... stisak moje ruke je muški stisak. I hranim je i češljam, i odijevam je i razodijevam, kao dijete i kao ženu, kao jutarnju i kao *nocturne*... Daje mi se, pa onda ne daje mi se, kao glog je bodljikava, kao kamilica blaga, i ne znam je još, ali znam sve rane na atlasu njene kože i sve one ispod tog pergamenta. Oblikujem je kao od mekog voska, svu bijelu i podatnu i poduprtu mojim rebrom. Prije sna je ipak puštam, pa joj zabrinuto i nježno kažem: "Čuvaj se."

A ona kaže: "Čega? Baš ništa nam se ne može dogoditi."

~

Rekla sam da nikad više neću pisati o tim stvarima. Često sam baratala tom riječi; *nikad*, pa je ubrzo proigrala, kao lošu kartu, ali svejedno, neka *nikad* ne ćutimo kao velike odluke, nego kao vlastite granice: bedem koji se zove "vlastita koža" ne da se ni zajahati, a kamoli preskočiti. No eto, neke stvari se naprosto dogode bez nas samih, pa i one koje eto uzmu sve što je naše. U jednom proredu sam je srela. Nije mi bila slična, ali nosila je ime koje je bilo moje i nije znala kamo ide. Zaljubila sam se u vlastitu likinju. A ona me ispisala ženskom rukom.

"Baš ništa nam se ne može dogoditi."

~

Žene koje pišu oduvijek sam zamišljala kao usamljene hodajuće misterije. U stvarnom životu ispalo je da su žene koje pišu hodajuće misterije koje vode život o kojem je neukusno i pitati.

Ali ako će nekoga nekad zanimati što je bilo kad su se upalila svjetla u kinu... nadopisat ću jednom taj kraj bez njezine pomoći. Svojom rukom.

To je iz mog života.

MOJE TIJELO TVOJA KUĆA

Konobari su upalili sva svjetla, signaliziraju nam nimalo suptilno da nam je vrijeme za poč', možda, ali ne kući suglasni su svi, jer njima su planovi posve drugi, oni su za to da se ide *dalje*, svi osim mene naravno, moj plan je suprotan – *vratiti se natrag*, prespavati noć u kući u kojoj sam odrasla, u svom odvajkada domu, ali nikakav novi plan i tako nikada ne remeti moj odvajkada karakter i to što ću napustiti društvo prva je jedna odvajkada stvar, iako nalazim si razloge kao i uvijek, recimo – tijelo mi trese lagana groznica čitav dan, a vidim i da se snijeg lovi po krovovima, kažem im neću se moći vratiti, kažu ne idi još, ceste su čiste, odlazim ipak, *ne pada snijeg da prekrije brijeg*, no ja već znam da je onaj mog djetinjstva potpuno prekriven, a ja imam tri gole zimske gume i jednu rezervnu, ali svejedno u skladu s duhom mjesta na kojem sam odrasla, a i svojim duhom – idem do kraja i kad se vraćam, auto zanosi, ali ne odustajem, idem do kraja, ogulim lim, skurim gume, pa onda – ne parkiram nego spuštam auto u dvorište kao da bacam čamac za spašavanje u more, pa izlazim iz njega i ulazim u kuću, trese me groznica sve više, liježem u svoj stari krevet odjevena da namaknem malo topline, mislim o nekim zagrljajima, sjećam se, dozivam, uspijeva mi, kontroliram drhtavicu tijela kao psa kojem se ne može do kraja vjerovati, ali onda zvoni telefon, onaj fiksni, pravi, koji ovdje još uvijek “zapravo” zvoni, pa zadrhtim opet, a nešto u meni odbija taj zaboravljeni zvuk, jer nešto u meni istovremeno vrti strahove kao ruski rulet u ovo doba noći, ali zvonjava ne prestaje i ja se dižem sa zebnjom i očekujući metak javljam glasom koji nije moj, molim kažem neprepoznatljivo, drugi glas kaže Suseda, i ja prepoznam Maricu iz susjedne kuće, staricu koja je bila mlada žena kad se na *naše brdo* udala, donosila mi jabuke i gljive, bučnicu sve dok nisam otišla, pitam je uplašeno što se dogodilo Marice, a ona mi onda mirnim glasom, baš kao da mi prepričava film, govori da je pala i da već nekoliko sati leži na podu, da ne može ustati, da moja mama ima ključ njenog dvorišta i kuće, a ja kažem stižem Marice, dolazim odmah, pa još govoreći nabacujem kaput i čizme, i tako odjevena tražim ključeve, premećem ladicu, pronalazim neke starinske koji čak nisu za cilindar bravu na privjesku Regeneracije Zabok, to su ti, ključevi koji otključavaju, stišćem ih u dlanu dok hodam po snježnom tepihu, i mislim eto ti tvojih metafora, sad si svoj patos zbilja maestralno na terenu i industrijskim sagom prekrila, a dio đavolje logike je i to da je noć romantična, predivna, blaga i mirna, a meni lupa srce dok užurbano prtljam oko kapije, pa onda i oko ulaznih vrata u kuću, otključavam ih tek iz treće nalazeći pravi položaj starinskog ključa, otključavam ih, ali – ne mogu ući, Marica leži pred vratima i blokirala ih je svojim bespomoćnim tijelom, čekajte me tu Marice kažem glupo i trčim nazad, moram

probuditi mamu, znam, ulazim u sobu, zrak je topao od disanja, primam je nečujno i polako za ramena i ruke, jer i htjela bih je probuditi, i – ne bih... tako usnulu i u rijetkom zaboravu od bolova, i dok je budim najednom pod prstima bolno osjetim još jedno slabašno staro tijelo koje treba osoviti u istoj noći, ali ona je moja mama, ja sam njena kći, mi spavamo snom vjeverice i čim ulovi moj šapat “Marica je pala i leži na podu”, moja mama se diže u jednom drugom zaboravu od bolova, moja mama koja čitav život živi za druge i to je ono što mi je uvijek bilo najteže oprostiti joj, ali trudim se već jako dugo, trudim se jako, i mogu joj ponekad oprostiti svakog pojedinog “drugog” za kojeg je živjela ili još živi... svakog osim sebe, i teško je to objema, no sada već jurimo preko ceste u uniformi iste vojske, sretne smo što nas tata nije čuo, što nismo njega probudile, teška operacija, još teži oporavak i to... i pokušavamo sada nas dvije pomaknuti Maricu, otvoriti vrata koja ja sama nisam uspjela, ali ne ide, ne ide, ne ide opet, pa se onda vraćamo i po njega, i najednom, ni sama ne znam kako – troje staraca u zimskoj noći i ja, svi kao u nekom transu, starica unutra se pokušava prevrnuti na bok i osloboditi nam ulaz u kuću na čijem pragu leži, otvoriti pristup svom nemoćnom tijelu koji je baš svojim tijelom zatvorila, a mi je bodrimo, upiremo i guramo i snažno i nježno, sve je intenzivno a prigušeno, sve je prepuno neke pamučne nježnosti, i Marica se onda pomakne nekako, a mi ulazimo u kuću, pa je podižemo i smještamo u krevet, i svi starci se onda nježno grle, a mene nešto “stisne pri srcu” pa odvrćam pogled i gledam kroz mali prozor, prekriven je zavjesom, je li to ta Regeneracija pitam se, a iza prozora u drugom planu je još jedna zavjesa od snijega koji i dalje pada, a iza nje su osvijetljeni prozori naše kuće, i gledam u njih, u iscijeljeno tijelo zime.

GOLA KRITIKA DO KOSTI

Imamo šesnaest godina i putujemo vlakom u zimsko Sarajevo. Srednjoškolci zagrljeni, ispremiješani, naslonjeni jedni na druge. Moja mi tadašnja simpatija (i pitam se na kojim je slijepim kolosijecima kostura ovog vremena ostala stajati ta riječ?) i doživotna ljubav mog života, broj 3, koja je onaj dio noći koji već pripada sutra provela klimave glave nestabilno oslonjene na moje šiljato rame, ujutro kaže: "Ti imaš najkoščatije kosti na svijetu."

~

Puno godina poslije u zimskom sam Zagrebu ponovno vratila svoje pravo ime. Ono jednom izgubljeno; doživotno ime mog života, broj 1. Znala sam na kojim je kolosijecima ostalo stajati, znala sam i zašto, pa bila sam zatravljena daljinom nedogleda u kojem su se spajale paralelne tračnice, ali... A poslije sam se jako dugo i opasno *naginjala van* samo da bih vidjela koliko sam daleko od njega, od sebe, i mogu li se i kako uopće – vratiti.

Ipak, vratila sam se. Vratila sam ga. A onda sam prespavala cijelu jednu noć. U danu koji se već debelo zvao *sutra* vidjela sam da se najveće životne promjene ipak ne dogode u neprospavanoj noći okretanja nove stranice s glavom oslonjenom na monitor, pogotovo kad su sve velike odluke i tako uvijek bile samo lažne uzbune, nego – u dubokom snu s glavom uronjenom u jastuk. I nakon te prospavane *jedne zimske noći* pofutrane perjem, od te se mekoće nešto u meni spiralno slomilo. Vanjskim otvorenim lomom. Ali vidjela sam i to da sam ovaj put ipak *puknula* drugačije; da nisam puknula samo ja, nego se slomila i sva ta okoštala sadra oko mene koja me pridržavala da krivo srastam. Naspavana i meka, tog sam jutra ugradila čvrstu kičmu u svoju sudbinu. Rekla sam si: "Sljedeću bajku nećeš više graditi od svoga rebra! Tko želi u tvoju bajku, neka donese vlastito!"

O drugim kostima zimus nisam imala tako čvrsto okoštanih stavova.

No evo, zima je opet, sviće, vrijeme je sadašnje, a ja sam maloprije, klimave glave, naišla na ovo:

– *Svaki put kad pročitam Ponos i predrasude, poželim je iskopati i opaliti je po glavi njenom*

bedrenom kosti.

I razgalilo me to, jako, baš jako... mislim, to da je i Twain imao nerazriješenih računa s Jane Austen. I premda njegovi vjerojatno nisu imali nikakve veze s Darcyjem, ipak, ja koja sam si davno u jednoj jako hladnoj zimskoj noći, a u slomljenom srcu ljeta, zadala da po kazni sto puta napišem: "Kriva je Jane Austen", sada me ova *kritika* gotovo raznježila. Toliko da sam si priuštila još jednu dodatnu odluku kao kralješak *de luxe*.

Rekla sam:

- Jednom kad ispričam sve svoje priče, jednom kad se napišem do kraja krajeva, do razgolićenih bedara, jednom kad više nema dalje, jer sam se ogolila posve... sve do kostiju - ne dam ni jednu od njih! Jer ja imam najkoščatije kosti na svijetu. Pa tko od ove zime hoće u moju bajku, neka se ovaj put nacрта s kompletiranim vlastitim kosturom.

A ja ću ga onda nježno pomilovati po bedru.

PREKRIŽENA BEDRA

Pronašla se ujutro kako leži na leđima u zelenoj spavaćici. Lagano se okrenula na bok, da u skvrčenom i manje izloženom položaju bolje sagleda i večer prije i svoja bedra. A večer prije, klišej: na njezino lijevo bedro položio je svoje prste.

“Lijepa si”, rekao je, a njegove su riječi i oči pretvorile to u istinu. Ali taj pokret... Pa je sklonila ruku i odlučila pobjeći prije ponoći, sačuvati i djelomičnu čaroliju i obje cipele.

Muškarcima je lakše. Ženska odjeća krojena je tako da poslije ponoći otpada sama od sebe. Tada čak i uske traperice lako spuznu: srolaju se niz dva usklična stupa za nepokolebljivo stajanje na zemlji, sliju u toplu baricu oko bosih nogu.

Kada je repeticijom nekoliko puta odradila sve scene tako da je bila sigurna da ih zna napamet, da si je osigurala znanje koje moraš znati i u pola noći, pogotovo u pola noći, znanje potrebno za neku buduću, a prošlu nepredvidivu sebe, ulovila se sna koji ju je ostavio na leđima u zelenoj spavaćici. Sanjala je da joj ispada kosa i sada, dok je gledala u nekoliko vlasi na jastuku koji je cijelu noć bio preklopljen pod glavom i koji dugo nije odigrao nijednu drugu ulogu u tom krevetu, zapitala se u kom se času izgubila ona slabo skraćena i neophodna udaljenost između nje i tumačenja, simbolike, misterije. Kada su to noćni snovi postali ovako vulgarno nedvosmisleni? I kako joj je to uopće promaklo? Ipak, osjetila je neko nejasno, gotovo nastrano zadovoljstvo zbog toga.

Spavala je dugo. Kad bi nekom rekla da se ne sjeća kada je tako dugo spavala, bila bi to živa istina bez pretvorbe, ali srećom nije bilo nikog tko horizontalno diše uz nju i tko bi je to mogao pitati. Pa je, namjesto da dijeli gorke istine kao jutarnje kroasane koji po užitku odmah ulaze u bedra, grizu savjest i nagrđuju ljepotu – još jednom sagledala vlastita koja joj jutros nisu predbacila ništa, pridružena tek sama sebi pod porubom zelene spavaćice.

Sjetila se kako se jednom, tih i tih godina, sva besprijekorno “nacrtana” i namazana vratila u stan, kako je tamo zadržala u svoju kozmetičku torbicu još jednom, izvukla *eyeliner*, podignula porub male crne haljine i na bijeloj koži lijevog bedra napisala: “NE!” i tek onda izašla na novi ispit. Zrelosti. Jer u vremenima još neutvrđenih znanja bio je to više skriveni *šalabahter* sebi, nego transparent protiv *drugog*.

No sada je situacija bila čista, bedra su bila čista, savjest je bila čista i prije nego se

protegnula i iskočila iz kvadratnog kadra *twin beda* prevelikog za skvrčeno ležanje u *jedno*, rekla je glasno: "Čestitam! Zaslužila si lijep dan!"

Onda se sjetila još nečeg, zastala, pa zadnju rečenicu polako ponovila još jednom.

Ne zbog potrebe za uvjeravanjem i ponovljenim nutkanjem iz usađene bojazni da će si obećano onda naknadno uskratiti. Ne. Uvjerenje je bilo tu i razlozi i želja za nagradom, a jedina je bojazan i tako ostala s one strane ponoći, nego – više kao mali pokus. Ili možda vještačenje jučerašnjih događaja iz pozicije nekog (još) boljeg sutra.

Rekonstruirala je svoj glas u tišini sobe. Onaj "vanjski" glas, koji je nositelju uglavnom nečujan i nepoznat, osim kroz svjedočanstva. Recimo za njen su više puta rekli: "Imaš uskliknike u glasu", a onda bi se razočarali sadržajem. Pa evo – i to jučer. Sjetivši se, u ustima je još jednom oblikovala iste jasne vokale i smrvljene suglasnike koje je nekoliko sati prije izgovorila nagoniski, ali sada pažljivo i koncentrirano, kao hranu koju još nije okusila i sad joj pokušava odrediti okus. Puževi? Kamenice? Brie? Nar? Ne! Ne! Ne! Nije pronašla baš nikakvu trpkost. Vjerojatno se to jučer ipak radilo o uskliknicima izraslim iz onih na kojima je čvrsto i prisebno stajala na zemlji dok je sjedila u autu. Mislim, njih ne možeš ponovno apsolutno točno odrecitirati u *twin* krevetu koji služi samo kao okvir za potpuno samostalno sagledavanje bedara. Tako uvjerljivi uskliknici ipak traže – muškog slušatelja.

Ali sto posto je sigurna da nisu bili pakosni. Samo ih je, poput stijega, duboko i slavodobitno zabila na kraj jednog vremena koje joj je tek napola pripadalo, jer je barem jedno njezino bedro uvijek bilo željno i htjelo *prijeći crt*u. Crtu koju je navečer, pred izlazak, unaprijed povlačila svojim imaginarnim *eyelinerom* – između vozača i suvozača ili linijom visokog pulta u malom kafiću za kojim će nasuprotna uskoro sjediti ili bi njome naglašavala već udizajnirani utor na polovici dvosjeda jednog muškog stana, i ti su njeni čvrsti potezi bili i *šalabahteri* i transparenti, ali... Ali!

Poslije bi srljala u noć demonstrirati znanje i moć koje nije imala.

No, sada je osjetila kako su joj pokreti lijeni, spori i mazni, ali – samo njezini. I osjetila je kako je zelena spavačica podatna i meka i ženstvena, i kako je, kad je izvana dobro pogleda, na koncu konca i spavačica podatna i meka i ženstvena, i kako je prvi put može zamisliti u nekoj još neodživljenoj sceni koja nije izrasla na već oblikovanom vremenu.

Dok je sjedala za radni stol, podvlačeći prekrížene noge pod radnu plohu, *zabila* se pod njega duboko, *zabila* se toliko duboko da joj je rub drvene daske duboku urezao prekríženu

crtu preko njenih prekrivenih bedara. Gotovo bolnu.

I kao da će ta bolna blizina povećati onu slabo skraćenu i neophodnu udaljenost između nje i tumačenja, simbolike, misterije, rekla je u sebi: "Pisat ću fikciju."

Onda je napravila razgibavajući pokret prstima, kao pijanist prije velikog koncerta, spustila ih na klavijaturu, udahнула, pa otplesala tipkama:

Prekrivena bedra

Pronašla se ujutro kako leži na leđima u zelenoj spavaćici. Lagano se okrenula na bok, da u skvrčenom i manje izloženom položaju bolje sagleda i večer prije i svoja bedra. Večer prije, klišej: na njezino lijevo bedro položio je svoje prste.

PRSTI U DJETELINU

Ali ako će nekoga nekad zanimati što je bilo kad su se upalila svjetla u kinu... nadopisat ću jednom taj *kraj* bez njezine pomoći. Svojom rukom. To je iz mog života.

KRAJ SVIJETA

Poslije
nakon što smo zamotali rafiju oko krep papira
pojeli večeru
stavili kore od naranči da se suše na radijatorima
pa ogulili i moju koru tvojim prstima...
tada ću ti reći kako sam jedne prosinačke noći
u kojoj sam ja imala ožiljke na svojim prstima
čeznula za tobom više nego ikad u životu
zato
što sam u jednom trenu nakon svekolikog vremena
jednoga svijeta
slabašno osjetila da ćeš ipak doći
i ispričat ću ti kako sam te prosinačke noći
ponovno poželjela sreću
i sigurnost
i ljubavnika koji je hrabar
i kako sam onda bolnim i oprljenim prstima
krenula spajati nepotpune stihove
da vidim mogu li ti napisati pismo
baš kao kad sam kao djevojčica
spajala lišće nepotpunih djetelina zajedno
da vidim mogu li napraviti jednu koja ima četiri

a ti ćeš onda spojiti moja četiri potpuna prsta u svom dlanu
i nasmiješiti se onom petom

krivom
pa reći – da i ja se sjećam te noći
mislio sam da nikad nećeš doći
bila je umetnuta među dane
u kojima su svi čekali kraj svijeta

i bili su u pravu

KRAJ

APPENDIX

Nakon što je u istim mjesecima izgubila izvrstan vid i povratila dobar glas, nakon što je rezala pramenove s glave pune kovrča četiri puta u deset dana, od čega dvaput sama i ni jednom nakon ne odlučila – pustiti kosu, nakon što je dobila kilu i pol, nakon što je lažju obojila prve sijede da bi se vratila iskonskoj istini, pa se bacila fajterski u drugu krizu srednjih godina... sa sretnim ishodom, blistala tri dana zaredom iz golog inata, izborila si 76 komplimenata, pa rekla: "I still have it!" i "Ajmo sad nešto za stvarno", nakon što si je, gledajući svojim očima u jedne druge i opet priznala da nije šutnja sve što sija, nakon što joj je licencirana osoba rekla da jedna od njenih ljubavi po svojim simptomima nije bila ljubav nego prije klasični srčani udar, nakon što je svojim usnama i opet poljubila ovlaš i neiskreno, ali nije *on the first date*, nakon što je maznim glasom od srca rekla i neke laži, nakon što si je milijunti put potvrdila da kompromis ne pije vode, bar ne kod nje, a da njenom grlu škodi hladna, nakon što je prošetala bezglavo bosa i s golim gležnjem u najprvom planu, bolno oćutila koliko je nepodnošljivo puno onih koji jedva čekaju zagristi do krvi... točno jedna, i koliko je nepodnošljivo malo onih koji je cijele i jako vole... baš jako velika brojka, nakon što je pustila da s ramena spuzne maskirna košulja, pa izišla iz šume... *lakonoga breza*, nakon što je stavila crveni ruž i golih leđa zakoračila u plavu gradsku noć puna seksoće, životne mudrosti i nepodnošljive postojanosti lakoga... napisala je o sebi i ono što je mislila da nikad, ali ama baš nikad neće.

Napisala je:

- *Nikad ne bih mijenjala ovo što sada znam, za ono što sam imala onda*

... ili nisam.

A da je to i mislila...

~

"Kušaš granice jutros, draga?"

"Ne. Pišem."

Suzana Matic

Rođena 1970. u Mainzu (Njemačka). Odrasla i školovala se u Zagrebu, gdje je završila Arhitektonski fakultet. Priče objavljivala u *Večernjem listu*, *Zborniku trećeg programa*, *Književnoj republici*, *Fantomu slobode* te *Zborniku gornjogradskog književnog glasnika*, a pjesme u časopisima *Poezija*, *Artikulacije* i *Zarez*. Višekratno čitana u emisijama na Trećem programu Hrvatskog radija. Tekstovi su joj prevedeni na engleski u časopisu *Relations* i *Underpass*. Danju radi kao projektantica. Noću piše.

Priča *Jer ja to zaslužujem* ušla je u uži izbor za nagradu „Karver“, međunarodnog natječaja za najbolju kratku priču, čiji je organizator festival „Vranac“ (Podgorica, 2015). Priča *Zalogaji* bila je druga na međunarodnom natječaju za najbolju kratku priču „Lapis Histriae“ (2017). Priča *Z kao Željka* ušla je u uži izbor na natječaju za najbolju kratku priču u organizaciji Festivala europske kratke priče (Zagreb, 2017). Priča „Narast će“ ušla je u uži izbor na natječaju za najbolju kratku priču „Zlatko Tomićić“, u organizaciji Književnog kruga Karlovac (2017).

Objavila: *Samosanacije* (proza, 2012; srpsko izdanje 2015), *Koliko sam puta okidala s boka* (proza, 2015), *Drugojačija* (poezija, 2016), *Ne nagingi se unutra* (kratke priče, 2017).

Biblioteka Online

knjiga 149

Suzana Matić

KOLIKO SAM PUTA OKIDALA S BOKA
anatomija promašenog

© 2018 Suzana Matić

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2018

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Urednik

Goran Čolakhodžić

Fotografija

© Denis Kadatsky / Fotolia.com

ISBN 978-953-345-613-3 (HTML)

ISBN 978-953-345-614-0 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-615-7 (PDF)

ISBN 978-953-345-616-4 (MOBI)

Prvo izdanje

Algoritam, Zagreb, 2015.

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba i Ministarstva kulture

Republike Hrvatske.